

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GÖÇ EDEN KADINLARIN AİLE GEÇİM STRATEJİLERİNDEKİ
ROL DEĞİŞİMLERİ: İSTANBUL'DA YAŞAYAN SURİYELİLER
ÖRNEĞİ**

Mualla ÖZCAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Abdullah KARATAY

İSTANBUL- 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖÇ EDEN KADINLARIN AİLE GEÇİM STRATEJİLERİNDEKİ
ROL DEĞİŞİMLERİ: İSTANBUL'DA YAŞAYAN SURİYELİLER
ÖRNEĞİ

Mualla ÖZCAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Abdullah KARATAY

İSTANBUL- 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Yüksek Lisans
Öğrenci No : 154205005
Öğrenci Adı Soyadı : Mualla ÖZCAN

GÖÇ EDEN KADINLARIN AİLE GEÇİM STRATEJİLERİNDEKİ ROL DEĞİŞİMLERİ: İSTANBUL'DA YAŞAYAN SURİYELİLER ÖRNEĞİ isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 18.07.2018 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak ÖY BİRLİĞİ İLE kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç Dr. İsmail BARIŞ
Üsküdar Üniversitesi

İmza
.....

Danışman: Doç. Dr. Abdullah KARATAY
Üsküdar Üniversitesi

İmza
.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Abdulhakim BEKİ
İstanbul Üniversitesi

İmza
.....

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nilgün SARP
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, İstanbul'da yaşayan Suriyeli göçmen kadınların aile geçim stratejisindeki rol değişimlerini incelemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlgili kavramsal çerçeveye dayanarak, araştırmacı tarafından veri toplamak için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Veriler içerik analizi ve betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Ek olarak, katılımcıların bazı orijinal görüşleri çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan 27 göçmen kadından oluşmakta olup bunların 21'i evli, geri kalanı ise bekârdır. Katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde, yaş düzeylerinin 27 ile 37 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların 23'ünün üniversite, 4'ünün ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları, bazı göçmenlerin mesleklerine devam edemediklerini, düşük maaşlara sahip olduklarını ve özellikle ebeveyn olarak rollerinin değiştiğini göstermektedir. Aile geçim stratejilerindeki rol değişimleri incelendiğinde, günlük sorumluluklarının ve çalışma saatlerinin arttığı, çocuklarıyla geçirdikleri zamanların ve kişisel boş zamanlarının azaldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların önceki yaşamlarına göre yaşadıkları değişimler sırasıyla maddi, manevi, sosyal ve kültürel değişimler olarak sınıflandırılabilir. Bunlara ek olarak Suriyeli göçmenlerin en büyük sorunları dil yetersizliği, sağlık ve barınmadır. Sonuç olarak, göçmenlerin aile geçim stratejilerinde rol değişimi yaşadığını söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Göç, Kadın, Aile Geçim Stratejileri, Rol Değişimleri, Suriye

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the role shifts of Syrian immigrant women living in Istanbul in the family livelihood strategy. Qualitative method is used in this study. Based on the relevant conceptual framework, a semi-structured interview form was created to collect data by the researcher. The data were analyzed using content analysis and descriptive analysis. Additionally some of the participants' personal opinions were included in the study. Sample of the study consists of 27 immigrant women living in İstanbul, among them 21 were married and rest of them were single. When the demographic information of the participants were examined, it was determined that the age levels changed between 27 and 37. It is also seen that 23 are university and 4 are high school graduates. Findings of the research indicates that some migrants can not continue their occupations, have low salaries, and change their roles especially as a parent. When role changes in family livelihood strategies are examined, it has been determined that their daily responsibilities and working hours increased, spending time with their children and also personal free time decreases. It has been determined that the changes experienced by the participants in comparison with their previous life are can be categorized as material, spiritual, social and cultural changes respectively. In addition to these, the biggest problems of Syrian immigrants are language inadequacy, health and shelter. As a result, immigrants are said to have experienced role changes to family livelihood strategies.

Keywords: Migration, Women, Family Livelihood Strategies, Role Changes, Syria

TEŞEKKÜR

Çalışmanın ortaya ıkmasında ve yüksek lisans eğitimimin her aőamasında karőılaőtıđım zorlukları yenebilmem için daima bana cesaret veren, bana güvenen, deneyimlerini ve bilgisini benden esirgemeyen, her konuda kıymetli görüşlerinden faydalandığım, nitelikli araőtırmacıların yetişmesi için teővik ve önerilerini her koőulda ifade etmekten kaçınmayan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Abdullah KARATAY'a teőekkürü bir borç bilirim.

Verilerin toplanması sürecinde ve Suriyeli göçmen kadınlarla iletişim kurmamda yardımlarını esirgemeyen Ahmad HUSSAMEDDİN'e, her zaman motivasyonuyla beni harekete geçiren Arő. Gör. Asiye Yüksel AĞARGÜN' e, ihtiyaım olan her anda yoğun çalışma temposuna rağmen bana zaman ayıran değerli arkadaőım Dr. Öğr. Üyesi Öznur GLEN ERTOSUN'a katkıları için sonsuz teőekkürü ederim.

Desteğini bir an olsun esirgemeyen, her türlü zorlukta ve ihtiyaçta yanımda olan Melih DİK MEN'e tezime kattığı değer ve sabrı için minnetlerimi sunarım.

Hayatımın her anında yanımda hissettiğim, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen canım annem başta olmak üzere tüm aileme ve burada ismini sayamadığım tüm dostlarıma destekleri için müteőekkirim.

BEYAN FORMU

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Göç Eden Kadınların Aile Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimleri: İstanbul’da Yaşayan Suriyeliler Örneği ’adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Adı SOYADI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
TEŞEKKÜR	III
BEYAN	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLO DİZİNİ	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR	IX
1. GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Hipotezi.....	6
1.2.Araştırmanın Amacı.....	6
2. GENEL BİLGİLER	8
2.1. Göç Kavramı	8
2.2. Göç Eğilimleri.....	12
2.2.1. Göçün Küreselleşmesi	12
2.2.2. Baskın Göçün Değişen Yönü.....	12
2.2.3. Göçün Farklılaşması	12
2.2.4. Göçün Çoğalması/Hızlanması	13
2.2.5. Göçün Kadınsılaşması	13
2.2.6. Göçün Politikleşmesi	13
2.3. Göçün Nedenleri	13
2.3.1. Ekonomik Nedenler.....	14
2.3.2. Siyasi Nedenler.....	14
2.3.3. Toplumsal ve Kültürel Nedenler	15
2.4. Türkiye’de Göç	15
2.5. Türkiye’nin göçmenlik politikası ve Suriye örneği	16
2.6. Göçün Etkileri	18
2.6.1. Göç ve Uyum.....	18
2.6.1.1. Ekonomik Sorunlar.....	19
2.6.1.2. Psikolojik Faktörler	19
2.6.1.3. Kültürel Farklılıklar.....	21
2.6.1.4. Sosyal Hayata İlişkin Farklılıklar.....	22

2.7. Göç ve Aile	23
2.8. Göç ve Kadın.....	24
2.9. Aile Geçim Stratejileri	25
2.10. Suriye'ye Geri Dönme İsteği	27
2.11. Suriyeliler İçin Tehdit Algıları.....	28
2.12. Göç ve Sosyal Hizmet	28
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	30
3.1. Katılımcılar	30
3.2. Veri Toplama Aracı.....	30
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	31
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	32
4. BULGULAR.....	33
5. TARTIŞMA.....	46
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
7. KAYNAKÇA.....	56
EK 1: ONAY FORMU.....	60
EK 2: ETİK KURUL RAPORU.....	61
EK 3: GÖRÜŞME SORULARI.....	62
ÖZGEÇMİŞ.....	65

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	33
Tablo 2: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	33
Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	33
Tablo 4: Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Sürelerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	34
Tablo 5: Katılımcıların Suriye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	34
Tablo 6: Katılımcıların Türkiye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	34
Tablo 7: Katılımcıların Eşlerinin Suriye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 8: Katılımcıların Eşlerinin Türkiye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 9: Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	35
Tablo 10: Katılımcıların Düzenli Bir İşte Çalışıp Çalışmama Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri	36
Tablo 11: Katılımcıların Aylık Gelir Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri.....	36
Tablo 12: Katılımcıların Aylık Gelir Durumlarına Göre Sosyo-ekonomik Düzeylerine İlişkin Algıladıklarına yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	36
Tablo 13: Katılımcıların Çalışma Koşullarını (süre, emek vb.) Dikkate Aldıklarında Hak Ettikleri Ücreti Alıp/Almadıklarına Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri.....	36
Tablo 14: Katılımcıların “Göç sonrasında Eşinize karşı duygu ve sorumluluklarınızda herhangi bir değişim yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar	37
Tablo 15: Katılımcıların “Göçten sonra anne baba olarak rollerinizde bir değişiklik oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	37
Tablo 16: Katılımcıların “Şuana kadar en yoğun olarak hangi gelir getirici (işleri) faaliyeti kullandınız? (sosyal destekler, akraba yardımları, gündelik veya sürekli olan iş grupları vb.)” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	37
Tablo 17: Katılımcıların “Göç etmeden önceki durumunuzu dikkate aldığınızda aile içi geçim stratejilerine yönelik rollerinizde bir değişim yaşadığınızı düşünüyor musunuz? Bu duruma yönelik örnekler verebilir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	38
Tablo 18: Katılımcıların “Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlendiğiniz rolleri dikkate aldığınızda hangi değişimlerin yaşandığını söyleyebilirsiniz? (evde, iş yerindeki vb.) sorusuna verdikleri yanıtlar.....	38
Tablo 19: Katılımcıların “İşinizden memnun musunuz? sorusuna verdikleri yanıtlar.....	39
Tablo 20: Katılımcıların “Göç etmeden önce herhangi bir yerde çalışıyor muydunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	40
Tablo 21: Göç eden Suriyeli kadınların eski işi ile yeni işi arasındaki farklılıklara yönelik algıları	40
Tablo 22: Katılımcıların “Çocuklarınızla ne tür aktiviteler yapmaktan hoşlanırsınız?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	41
Tablo 23: Katılımcıların “Suriye’de boş vakitlerde neler yapıyordunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar	41

Tablo 24: Katılımcıların “Eşinizle baş başa vakit geçiriyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar	42
Tablo 25: Katılımcıların “Evinizin giderlerini ve ihtiyaçlarıyla (fatura, mutfak alış verışı vb.) göç öncesi kim ilgilenirdi, şimdi kim ilgileniyor? sorusuna verdikleri yanıtlar	42
Tablo 26: Katılımcıların “Suriye’ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar	43
Tablo 27: Katılımcıların “Eskiye nazaran burada ne gibi değişimler (sosyal, maddi, manevi vb.) yaşadınız? sorusuna verdikleri yanıtlar	43
Tablo 28: Katılımcıların “Burada yaşadığınız en büyük zorluklar neler?” sorusuna verdikleri yanıtlar	44
Tablo 29: Katılımcıların “Genel olarak çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar.....	45

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

IOM : Uluslararası Göç Organizasyonu

1. GİRİŞ

19. ve 20. yüzyıl Kafkas ve Balkan göçlerinden sonra ülkemiz en yoğun göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Toplumların gelişen ekonomik ve sosyal düzeylerine paralel oranda azalan nüfuslarına karşın ülkemizin nüfusu hem politikalar hem de dış göçlerle artmaktadır. Castles ve Miller (2008) günümüz dünyasını göçler çağı olarak adlandırmaktadır. Göç, en genel itibariyle bir yerden bir yere gitmek olarak tanımlanmış olsa da bu yer değiştirme hareketi sadece fiziki yapılan bir yer değiştirme olarak sonuçlanmamaktadır. Göç hareketi çok farklı dinamikleri arkasında barındıran bir süreci içinde barındırmaktadır. Bu dinamikler toplumsal kökenli olduğu gibi bireysel isteme bağlı olarak da gerçekleşmektedir. Ancak bu süreçte ele alınan birtakım hususlar göçün arkasındaki farklı dinamiklerin neler olduğunu, toplumların veya belirli grupların/bireylerin üzerinde ne gibi etkiler bıraktığını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Göç hareketi tüm dünyada artarak devam etmektedir. Göçün artan oranı değerlendirilebilirse toplumların gelişimi için olumlu sonuçlar doğurabileceği öngörülmektedir. Potansiyel iş gücü ve üretimdeki verimliliğin artması bir toplumun gelişimine de katkı sağlamaktadır. Ancak göç hareketlerini toplumlar tarafından iyi değerlendirilemezse tam zıttı yönünde etkilerinin olması kaçınılmazdır (Tunç, 2015). Göç eden bireylerin sosyal entegrasyonu sırasında oluşabilecek bir eksiklik üstüne yapılacak yanlış müdahale yöntemleri yeni sosyal politika ihtiyaçlarına ve çeşitli toplumsal sorunlara da neden olabilmektedir (Taşçı, 2009).

1990'lerden sonra daha fazla büyüyen uluslararası nüfus hareketlerine bakılarak, Türkiye'nin 'göç veren' ülke olmaktan çıktığı ve 'göç alan ülke' olduğu yorumu yapılabilmektedir (Erder, 2015). Göç alan ülke konumunda olması zaman zaman oluşacak toplumsal değişmeler ile birlikte hızlı ve hazırlıksız gelen göç dalgası ile karşı karşıya kalmaya da neden olmaktadır. Son zamanlarda oluşan göç dalgalarının en büyük kısmını ise Suriyeliler oluşturmaktadır (Tunç, 2015).

Ülkemizin coğrafi açıdan Suriye'ye yakın olması ve güvenli bölge olarak görülmesinin yanı sıra, göçmenlere yönelik izlediği ılımlı politikalar Suriye'den en fazla göç alan ülkelerin başında gelmesinin en önemli sebeplerinden biridir. Geçmiş yıllara bakıldığında Türkiye ile Suriye'nin tarihi altyapı ve benzerlikle birlikte uzun yıllar iyi ilişkiler içerisinde yaşadıkları görülmektedir (Küçükvatan, 2011). Bu benzerlikler de Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etmesindeki önemli faktörlerden biridir. Suriye'den

Türkiye'ye ilk büyük göç kafilesi 29 Nisan 2011 yılında gelmiştir. Bir yerden başka bir yere yapılan göç hareketlerinde bazı bölgelerde yerleşim oranının daha diğer bölgelere oranla daha fazla olduğu görülmektedir (Taşçı, 2009). Türkiye'ye gelen kafilenin de ülkemizin çeşitli yerlerine yerleştikleri görülmektedir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı raporuna göre Suriyelilerin en fazla ikamet ettikleri illerin başında Şanlıurfa, İstanbul ve Hatay gelmektedir. Yerleşim oranının fazla olduğu illerin sınıra yakın veya daha gelişmiş şehirler olduğu görülmektedir. Gelişmişlik seviyesinin fazla olmasının bir tercih sebebi olarak görülmesi kuşkusuz ikamet edilen yerdeki iş ve diğer hizmet imkanlarının fazla olduğunun göstergesidir. Benzer durumlardan dolayı İstanbul ilinin de fazla tercih edildiği görülmektedir. Kamp içinde ve kamp dışında yerleşim oranlarına bakıldığında Suriyelilerin kamp dışı yerleri çoğunlukla tercih ettiğini görülmektedir. AFAD raporunda Suriyelilerin %90'ının kamp dışında yaşadığı belirtilmiştir. AFAD Temmuz 2017 verilerine göre kamp içerisindeki çadır kent ve konteyner kentlerde yaşayan Suriyeli sayısının 203 bin 565 olduğu görülmektedir. Türkiye Göç İdaresi ise biyometrik verilerle kayıt altına alınan Suriyelilerin sayısını 3 milyon 570 bin 352 olarak bildirmektedir (Türkiye'deki Suriyeli Sayısı, 2018). Bu kişilerin 1 milyon 935 bin 499'u erkeklerden, 1 milyon 634 bin 853'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Ancak kayıt dışı gelen ve yaşamını sürdürmeye çalışan Suriyelilerin de sayısı düşünüldüğünde tahmini olarak dört milyon civarı Suriyelinin ülkemizde yaşamaya devam ettiğini söylemek mümkündür. Bu kadar fazla sayıda göçmenin ülkemizde yaşıyor olması demek, göçün bazı değişimlere ve dönüşümlere de sebep olacağını göstermektedir. Bu etkenleri hem göç alan bölgelerde yaşayan insanlar üzerinde, hem göç eden bireyler üzerinde görebilmek mümkündür. Değişim boyutları özellikle aile, kadın, geçim stratejileri, kültürel ve sosyal uyum süreci bağlamında belirginleşmektedir (Şeker ve Uçan, 2016). Özellikle ailelerde yaşanan dönüşümler birey üzerinde daha fazla etkiye neden olabilmektedir. Birincil ve samimi ilişkilerin yaşandığı ve toplumdaki en küçük grup olması birey üzerinde en fazla etkiye neden olan grup olmasının en önemli nedenidir. Aile evrensel bir kurum olmakla birlikte toplumların kültürlerinden, değerlerinden beslenerek yapısı ve rolleri farklılaşmış, bunun yanı sıra aile içindeki bireylerin sorumluluklarını yükleyen bir birim olmuştur. Değişim ile birlikte birçok sorun da ortaya çıkmaktadır. Değişim boyutunda yaşanan sorunlardan en büyüğünü ise uyum sürecinde yaşanan güçlükler oluşturmaktadır (Karasu, 2017; İçağasıoğlu Çoban, 2011).

Suriye'den ülkemize doğru yaşanan göç dalgasının en büyük nedenleri arasında can güvenliği endişesi ve ekonomik sıkıntılar yer almaktadır (Apak, 2014). Yaşanılan endişe yeni bir coğrafyaya gitme ihtiyacı ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Ancak yeni gidilen toplumda bireyler yeni endişelerle veya sorunlarla da karşılaşabilmektedir. Karşılaştıkları yeni durum ve değişime ayak uydurmaya çalışırken öncesinde tanık oldukları veya yaşadıkları stres, çatışma, mücadele, sıkıntı gibi durumlar sürece travmatik bir boyut da kazandırmaktadır. Göç sonrası yaşanan travmatik süreçten en fazla etkilenenlerin başında kadınlar ve çocuklar gelmektedir (Gün, 2002). Toplumların kadın ve erkek statülerine yükledikleri farklı rol beklentileri göç sürecinde kadınların erkeklerden daha fazla etkilenmesine yol açan nedenlerdendir. Göçün kadınlar üzerindeki etkileri ile ilgili yapılan araştırmalarda (Şeker ve Uçan,2016; Tuzcu ve Ilgaz, 2015) kadınların durumları ve konuları değerlendirilirken genelde erkek eşi takip ederek yer değiştiren bağımlı bireyler olduğu belirtilmiştir. Aile içindeki anne, kız kardeş, eş gibi statülerine bakıldığında bu durumun daha az görünür kılındığı belirlenmiştir (Buz, 2006). Kadınların daha az görünür kılınmasından dolayı, göçün kadın özelinde yaşattığı etkiye dair çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalarda ise genellikle göçün aile üzerindeki etkisi ve genel rol dağılımları ile kadının göç serüveni anlaşılmasına çalışılmaktadır.

Finlandiya'ya göç eden Somalili ailelerin rol değişimlerini incelemek üzerine yapılan bir çalışmada ailelerin yeni karşılaştıkları toplumda yaşadıkları birtakım zorlukların olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan en önemlisinin bireyin yabancı olduğu bir ortamdaki değişimlere uyum sağlamaya çalışarak yaşamının kontrolünü yeniden kurma ihtiyacı olduğu söylenmektedir. İkinci olarak, yetişkin göçmenler ve onların ergen çocukları arasındaki kuşaklararası çatışmanın arttığı, buna bağlı olarak ebeveynlerin çocuklarını büyütme deneyimlerinin fazlaştığı ve değişen nesiller ile birlikte cinsiyet, aile ilişkileri, yeni ebeveynlik sorunlarının ortaya çıktığı belirtilmektedir. Diğer zorluklar ise uyum sürecinde karşılaşılan sosyal, kültürel ve çevresel koşullara yetersiz adaptasyon olarak açıklanmaktadır (Degni, Pöntigen ve Mölsa, 2006). Somalili aileler üzerinde yapılan bu araştırma ev sahibi ülkenin mevcut normları, değerleri, kültürü ve deneyimleri ile karşılaşan tecrübesi olmayan göçmenlerin yaşadığı değişimin çeşitli zorluklara neden olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer değişimlerin ülkemize gelen Suriyelilerin de yaşaması muhtemeldir.

Literatür incelendiğinde Suriye'den ülkemize göç eden kadınların aile geçim stratejilerindeki rol değişimlerine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığı görülmektedir. Diğer yandan göç çalışmalarında kadın olgusuna ve tecrübelerine yeterince vurgu yapılmadığının (Şencan,2013, s:23) görülmesi araştırma örnekleminin kadın olarak seçilmesinin önemli bir nedenidir. Aile geçiminde kamp dışında yaşayan kadınların yaklaşık %23'ü ev içi geçimini üstlendiği çeşitli raporlara yansımaktadır (AFAD, 2015).

Göç eden ve kamp dışında yaşayan kadınların en büyük sorunları; barınma ve temel ihtiyaçların temini, sağlık hizmetlerine erişim ve psiko-sosyal durumları, istihdam sorunu, erkekler tarafından rahatsız edilme, sakıncalı sektörlerde yer alma ve çok evlilik iddiaları (Barın, 2015) olarak özetlenebilir. Bazı sorunlar ise farklı coğrafyalarda yaşayan yerlerinden edinmiş kadınlar olsa bile ortak olmaktadır (Martin, 2004, s.15). Genel bağlamda mülteci kadınlar için ortak sorunları Martin (2004) şu şekilde ele almıştır:

- Üçüncü dünya kamplarında veya sanayileşmiş ülkelerde, çoğu iç aktiviteden kadınlar sorumludur. Mülteci kamplarında yapılan araştırmalarda, kadının günlük rollerin de az da olsa bir değişim mutlaka yaşanırken, erkekler geçim için dışarıdaki iş istihdamlarını kullandıkları görülmektedir. Erkeklerin yaşadığı sıkıntılar, aile gerginliğinin artmasına ve şiddete başvurulmasına neden olabilir. Bu durum kadının ev içi faaliyetleri, zaman tüketimi ve mülteci bağlamında potansiyel olarak tehlikeli olabilmektedir.
- Ailenin yapısı ve rollerinde değişikliklerle baş etmeye çalışırken ailenin kadının iş gücüne ihtiyaç duyması bir başka sorun olarak görülmektedir. Eşi ya da çocuğu olmayan kadınların aile reisi rolünü tek başına üstlenmesi, ailenin desteklenmesi adına uluslararası veya ulusal yardım sistemleri aracılığıyla olacak yardımlara olan gereksinimlerini gösterirken, ailelerini kendi başlarına desteklemek yeni ekonomik roller edinmesi gerekliliğini de gözler önüne sermektedir. Kadınlar göç ile birlikte yeni rollerine adapte olmaya çalışırken, eşin tamamlayamadığı aile içinde kadın devreye girerek ailenin işlevselliğini ve sürekliliğini korumaya çalışmaktadır. Bunu yaparken önceki geleneksel aile üretimi rollerinden ziyade yeni uyum sağladığı toplumda benimsediği rolleri kullanmaktadır. Ancak bu durum erkek egemenliğinin kaybedilmesinden dolayı erkeklerin ev içi şiddet, depresyon veya alkol gibi durumlarla karşı karşıya kaldığını da göstermektedir.

Diğer yandan anne baba ve çocuk ilişkisinin de göç sonrası yeni statülerle, rol farklılaşmalarıyla değiştiği gözlemlenmiştir.

Martin'in (2004) söz ettiği sorunlar dışında göçmen kadınların gittikleri yeni yerleşim yerlerinde kamusal alanın dışında bırakılmaları, bazı durumlarda karşılaştıkları ayrımcılıklar, dil probleminden dolayı yaşanan sağlık ve eğitim sorunlarından dolayı erkeklerden daha fazla sorunla karşılaşmaktadırlar.

Araştırmanın problem cümlesi "göç eden kadınların aile geçim stratejilerinde rol değişimleri yaşamakta mıdır?" sorusudur. Bu kapsamda katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilerek katılımcıların demografik bilgileri, Suriye ve Türkiye ile karşılaştırmalı iş algıları ve geçim stratejileri, kadın bir birey olarak göç sonrası yaşadıkları değişim süreci, zorluklar anlaşılmaya çalışılacaktır. Kadınların göç öncesi hayatlarında sahip oldukları çalışma hayatındaki sorumlulukları ile göç sonrası deneyimleri karşılaştırılarak temel sorumuz olan 'aile geçim stratejilerindeki rol değişimleri' ortaya konmaya çalışılacaktır.

- Demografik özelliklere yönelik sorular (Yaş, medeni durum, eğitim durumu, Suriye'deki meslek ve Türkiye'deki meslek, çocuk sayısı, eşin Türkiye'deki ve Suriye'deki meslek)
- Düzenli bir işte çalışıyor musunuz?
- Ortalama aylık kişisel kazancınız nedir?
- Aylık gelir düzeyinize yönelik algınız nedir?
- Aylık gelir düzeyinize yönelik algınızı aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.
- Çalışma koşullarınızı dikkate aldığınızda elde ettiğiniz kazancınızı nasıl değerlendirirsiniz?
- Suriye'deki aile geçim stratejilerine yönelik rollerinizi dikkate aldığınızda, bir değişim yaşadınız söylenebilir mi?
- Çocuklarınızla ne tür aktiviteler yapmaktan hoşlanırsınız
- Suriye'de boş vakitlerde neler yapıyordunuz?
- Eşinizle baş başa vakit geçiriyor musunuz?
- Şu ana kadar hangi gelir getirici (işleri) faaliyetler kullandınız (ana ve ekstra faaliyetler)? (sosyal destekler, akraba yardımları, gündelik veya sürekli olan iş grupları vb.) Neden bu faaliyetleri (işleri) tercih ettiniz?

(avantajları ve dezavantajları) Bu işleri bulmada hangi kanalları kullandınız? (ör: eş-dost yardımıyla, internet yardımıyla vs.)

- Göç etmeden önceki durumunuzu dikkate aldığınızda aile içi geçim stratejilerine yönelik rollerinizde bir değişim yaşandığını düşünüyor musunuz? Bu duruma yönelik örnekler verebilir misiniz? (gelir getirici faaliyetlerdeki değişiklikler açısından)
- Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlendiğiniz rolleri dikkate aldığınızda hangi değişimlerin yaşandığını söyleyebilirsiniz? (evde, iş yerindeki vb.)
- İşinizden memnun musunuz? Sizi memnun eden veya memnun etmeyen durumlar nelerdir?
- Göç etmeden önce herhangi bir yerde çalışıyor muydunuz? Eski işiniz ile yeni işinizi kıyaslayınız. (avantajları ve dezavantajları)
- Burada nasıl değişimler yaşadınız?
- Burada yaşadığınız en büyük zorluklar neler?
- Çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?
- Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

Göç eden kadınlarının yaşam koşulları daha zor olduğundan özellikle eşi çalışan ve kamusal alanda aktif olamayanların, dil bilmeyenlerin, fiziki ve ruhsal sağlık problemleri de yaşadıkları belirtilmektedir. Bu bağlamda sorulacak sorularla birlikte göç eden kadınların hem yaşadıkları sorunlar tanımlanmaya çalışılacak hem yeni toplumla karşı karşıya kalındıktan sonra değişen durumlar kadınların geçim stratejisindeki rolleri üzerinden açıklanacaktır.

1.1.Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın hipotezi; “Türkiye’ye göç eden Suriyeli kadınların aile geçim stratejilerindeki rollerinde değişim yaşanmıştır” cümlesidir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmada göç sonrası ailesiyle birlikte yaşamaya devam eden Suriyeli Kadınların yaşamış oldukları göç serüvenine biraz daha yakından tanıklık ederek aile içi rol ve geçim fonksiyonlarında yeni bir ülkede nasıl rol edindiklerini öğrenmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın amacı Suriye’den ülkemize

göç eden kadınların aile geçim stratejilerindeki rol değişimlerini incelemektir. Toplumda dezavantajlı grup olarak görülen mülteci veya sığınmacıların kadın bağlamında sorunlarının neler olduğu ortaya çıkarılarak, sosyal çalışmacılar için bir kaynak olmasının sağlanması bir diğer amacı oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, ele alınan konu veya sorunun genel yapısı ve çözümlenmesiyle ilgili teorik yaklaşımlar ve literatür çalışmalarına yer verilmiştir.

2.1. Göç Kavramı

Göç, ‘‘insanlık tarihi kadar eski bir olgu’’ (Akşit, 1998:67) olduğundan göç terimi ile tanım yapmak kolay değildir. Bundan dolayı göçün çok çeşitli tanımlamaları mevcuttur. Ancak bu tanımlamaların çokluğu ve belirsizliğini ortadan kaldırmak için temel tanımlara bakacağız. İnsanların bir yerden bir yere belirli bir süreklilik dâhilinde yer değiştirmesi (İçduygu ve Ünalın, 1998: 38) göç olarak tanımlandığı gibi göç kalıcı ya da yarı kalıcı yer değişimi olarak da tanımlanmaktadır (Lee, 1996: 49). Diğer bir tanıma göre göç belirli bir mekânda yaşayan insanların kendi özgür karar verme yetileriyle hayatlarını yeni mekanlarda devam etmek üzere değiştirmeleri olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 2008: 18). Türk dil kurumunda ise göçü iktisadi, sosyal, politik nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden başka yerleşim yerine giderek yer değiştirmesi olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018).

Uluslararası Göç Örgütünün (IOM) kavram kargaşasını önlemek adına yaptığı detaylı araştırmasına göre göç; zamanı, yapısı, sebebi ne olursa olsun bir devlet içinde ya da uluslararası sınırı geçerek oluşturulan nüfus hareketi, değişimdir. Göçün farklı tanımlarında da anlaşılacağı üzere göçün ortak özelliği bireylerin fiziki olarak bir yerden bir yere belirli bir süreklilik dâhilinde yer değiştirmeleri olarak tanımlanabilmektedir (Uluslararası Göç Hukuku, 2018)

Ancak göç tanımını yaparken birden fazla boyuttan da söz etmek mümkündür. Castles ve Miller; göçün bireysel ve sosyal açılardan çok boyutlu olduğunu ve toplumsal varoluşun her aşamasını etkilemesi açısından karmaşık bir süreç olduğunu belirtmektedir (Castles, Miller 2008, s. 30). Tanımlarda da görüldüğü gibi insanların belirli ihtiyaç ve taleplerinden doğan göç olgusu insan hareketliliğine vurgu yapılmaktadır. Göçlerin sınıflandırılması, göçün tanımlanması kadar zor bir durumdur. Ancak ana anlamda bir yer değiştirme olarak tanımlansa da, göçün nedenine, gerçekleştiği yere, sürekliliğine büyüklüğüne veya göçe sebep olan itici nedenlerine göre farklı çeşitlere ayrılabilir (Bülbül ve Köse,2010:77). Doğanay’a göre göçler: ‘‘mevsimlik göç, gönüllü göç, zorunlu göç, mübadele göçü (karşılıklı nüfus

değişimi), sığınma göçü (mülteci, yani iltica eden), iç göç ve dış göç” olarak sınıflandırılabilir (Doğanay, 1991).

Suriye’den ülkemize gelenlerin hangi göç sınıfına mensup olduğu belirtilmesi hangi yasal mevzuat ve haklardan yararlanabildiklerini ortaya çıkarmaktadır. Bundan dolayı kavramsal kargaşa yaşamamak adına öncelikle göç çeşitleri ve hangi yasal mevzuatlarla haklarının belirlendiğine kısaca değinmekte fayda vardır.

Göçler oluş nedenlerine göre literatürde zorunlu göç ve isteğe bağlı göç olmak üzere 2 çeşitten oluşmaktadır. İsteğe bağlı göçte asıl gaye bireylerin mevcut şartlarından daha iyi şartlar elde edeceklerinin beklentisidir(Yılmaz, 2014: 1687) Zorunlu göç Suriyeliler gibi savaş gibi nedenlerden ya da doğal afet gibi nedenlerden dolayı ülkesini, yaşadıkları yerleri bırakıp başka bölgelere gitmek zorunda olan insanların yaşadığı süreç iken isteğe bağlı göç bireyin kendi isteği ve tercihi ile çeşitli nedenlerden dolayı başka bir yerleşim yerinde yaşamayı tercih etmesi olarak tanımlanmaktadır(Hazan, 2012: 183). Göçlerin gerçekleştiği mekâna bakıldığında ise sınırları belirli bir toplum içinde yaşayan bireylerin sınırlar içinde sağlık, ulaşım, eğitim gibi nedenlerle yer değiştirerek bir bölgeden başka bir bölgeye gitmesi iç göç (Sağlam, 2006: 34), ülke sınırları dışına yapılan göç ise dış göç olarak tanımlanmaktadır. Yapılan göçün yerleşim zamanına bakıldığında sınırlı bir süre için olanlarına geçici göç, kalıcı olarak yapılan ve geri dönme düşüncesi olmayan göçlere ise sürekli göç denmektedir. Diğer yandan göç hareketleri büyüklüklerine göre bireysel, aile ve kitlesel göç olarak da belirtilmektedir. (Gürkan, 2006, s: 34)

Kendi tercihleri olmaksızın sadece hayatta kalabilmek adına ülke sınırları dışında güvenli bölgelere gitmek zorunda kalarak ülkemize gelen Suriyelilerin ise Türkiye’ye gelme nedenlerine bakarak zorlama ile yapılan göç, büyüklüklerine göre kitlesel, sürekliliğe bakılarak da geri dönme ihtimallerinin varlığından dolayı geçici göç sınıfına dahil olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak göçlerin oluşumlarından ziyade, sonraki süreçleri ve göçmenlerin yasal haklarıyla değerlendirdiğimizde sıklıkla birbirine karıştırılan göç ile ilgili diğer kavramlara bakmak da gerekmektedir. Bunlar göçmen, şartlı mülteci, ikincil koruma, mülteci ve Sığınmacı/Misafir/Geçici Koruma’dır.

Göçmen: Ülkesini genelde daha iyi maddi imkânlarla erişebilmek ya da başka nedenlerden dolayı gönüllü olarak ülkesini terk eden kişi anlamına gelmektedir.

Şartlı Mülteci: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu madde 62 ile ‘şartlı mülteci’ statüsünü getirmiştir. Buna göre Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylardan dolayı, mensubu olduğu ülkenin korumasından yararlanamayan veya zulme uğrayacağından haklı sebeplerden dolayı korkan ve bu sebeplerden dolayı ikameti olan ülkesine dönemeyen bireyleri için içerecek şekilde kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilmiştir. Bir sonraki herhangi bir ülkeye gidene kadar da bireyin Türkiye’de kalmasına izin verilmektedir.

İkincil Koruma (Madde 63): Mülteci veya şartlı mülteci statüsünde kabul edilmeyen fakat ikameti olduğu vatanına döndüğü takdirde çeşitli tehditlerden dolayı(ölüm cezası, kötü muamele, silahlı çatışma durumları) hayati risk taşıyan yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir. (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2013)

Mülteci: Mülteci ve sığınmacı kavramları sıklıkla birbiri yerine kullanılan ve karıştırılan kavramlardır. Mülteci kavramına ilk olarak 1951 yılında Cenevre sözleşmesinde açıklık getirilmiştir. Buna göre;

“1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle , yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişiye denmektedir. ” (“Cenevre Sözleşmesi”, 1951)

Bu maddeye göre mültecinin ki olduğu konusunda açıklama yapılsa da, her sığınmacının mülteci olmadığı da açıkça beyan edilmiştir. Sözleşmedeki bu maddeye göre Türkiye sadece Avrupa’da meydana gelen olaylardan dolayı kişi sığınma talebinde bulunur ise Cenevre Sözleşmesinde yer alan yükümlülükleri taşıyacaktır. Yani Avrupa dışından gelenler ile ilgili herhangi bir yaptırım, uygulama söz konusu değildir. Bundan dolayı Diğer ülkelerden gelen kişilerin yasal yükümlülükleri ilgili yeni kavramlar ve uygulamalar benimsenmiştir. Ancak; Eski anlamlarına bakıldığında sadece Avrupa ülkelerinden gelenler mülteci, Avrupa dışındakiler ise sığınmacı olarak adlandırılıyordu. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma kanunu Avrupa dışından gelenlerin 3. bir ülkeye gidene kadar şartlı mülteci adı altında kalmasına izin vermektedir (madde 62). Ancak savaş durumlarının II. dünya savaşı sonrasında değişmesinin akabinde

yukarıda belirtilen belirli zamana ve coğrafi yere işaret eden hususlar kaldırılarak 1967 Newyork protokolü ile tanım güncellenmiş ve savaş sonrası durumu da içeren ibareler eklenmiştir (Buz, 2006).

Buna göre göç terimleri sözlüğünde mülteci terimi “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba aidiyeti ve politik görüşlerinden dolayı haklı bir zulüm korkusu sebebiyle vatandaşı olduğu ülkenin haricinde bulunan ve söz konusu korkudan dolayı, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmıştır. Ancak bir kişinin mülteci statüsünde olabilmesi için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Kurulu tarafından kişinin veriliş sosyal ve hukuki hakların tanınmış olması gerekmektedir

Sığınmacı/Misafir/Geçici Koruma: Göç terimleri sözlüğüne göre sığınmacı gittiği ülkede mülteci statüsüne erişmek ve mülteci haklarından yararlanmak için bekleyen kişilerdir. Başvuruları neticesinde kabul edilmezler ise ülkeden gitmek zorundalardır. Aksi halde içinde bulunduğu ülkeden sınır dışı edilme durumları söz konusudur.

Sığınmacı/misafir kavramları Türkiye’ye gelen Suriyeliler için en uygun tanımlamadır (Koyuncu, 2014). En büyük nedeni Suriyelilerin temelli gelmemeleri, ülkelerindeki iç savaş ve kargaşa bittiği an dönmelerinin beklenmesidir. Bundan dolayı sığınma başvurusu kabul edilen kişi anlamına gelen mülteci kavramı yerine ülkemizde geçici konaklama anlamına gelmesi beklenen sığınmacı/misafir/geçici koruma altına alınan Suriyeliler terimleri kullanılmıştır. Ancak ‘sığınmacı’ kavramının da nihai bir sonucu beklendiğinden Suriyelilerin hem mülteci haklarından yararlanmaması hem de mevcudiyetlerini devam ettirebilmek adına yeni haklar sağlanması için 2012 tarihinde İç İşleri Bakanlığı 30.03.2012 tarihinde 62 sayılı ‘geçici koruma’ kanunu çıkarmıştır. Buna göre Türkiye’ye kitlesel sığınma için gelen ve Suriye Arap Cumhuriyetlerinde yaşayanlara yönelik yönerge yayımlandı ancak kamuoyuyla paylaşılmadı. Mülteci ve sığınmacı arasındaki farkların ve hakların daha net anlaşılması amacıyla 04.04.2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. Maddesine göre;

1) Ülkesinden gitmek zorunda kalmış ve çeşitli sebeplerle ülkesine dönemeyen, hızlı ve geçici koruma bulmak amacıyla ülkemize gelen veya sınırlarımızı geçenlere geçici koruma hakkı verilebilir.

2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. (Yabancılar Uluslararası Kanun, 2013) olarak belirtilmiştir.

2.2. Göç Eğilimleri

Toplumsal varoluşun her boyutunun etkilenmesi ise göçün sadece fiziksel yer değiştirme değil, anlamlı bir uzaklık ve süreklilik içinde meydana gelmesi ile mümkün olabilmektedir(Erder,2006:23). Dünya üzerinde ise göç farklılaşan iktisadi, politik ve kültürel örüntülerin aynadan görünümü olarak görülmektedir ve evrensel bütünleşme sürecinin bir aşaması olarak gitgide hızlanan bir olgu olmaktadır (Giddens, 2008: 569).

Küresel göç ile birlikte toplumlar arası etkileşim de artmaktadır. Dünya çapında ekonomik, politik, kültürel değişim ve şiddetli çatışmalar devam ederken bir yandan uzun soluklu kalıplar oluşmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, oluşan yeni kalıp çeşitliliğine rağmen, toplumların belirli genel eğilimleri tanımlamak mümkündür (Castles vd, 2013: 569). Bunlar;

2.2.1. Göçün Küreselleşmesi

Toplumlar giderek daha fazla göç hareketlerinden etkilenerek; ekonomik, sosyal ve kültürel farklı kökenlerden çok çeşitli göçmenleri alma eğilimine girmektedir. Sınır ötesi göç artık eskiye göre çok daha fazla olmaktadır. Bu sayede göç sürecine giren kaynak ülke yelpazeleri de artarak farklı göç dizileri oluşturmaktadır.

2.2.2. Baskın Göçün Değişen Yönü

II. Dünya Savaşı'ndan önce Avrupalılar başka yabancı toprakları fethetmek, sömürmek veya yerleşmek için dışarıya doğru göç hareketinde bulunurken, II. Dünya Savaşından sonra Avrupa önemli bir göç hedefi haline geldi. Avrupa örneklerini değişen toplumsal, ekonomik veya siyasi oluşumlarla birlikte diğer ülkelerde de görmek mümkündür.

2.2.3. Göçün Farklılaşması

Göçün kendine özgü kavramları ve çeşitleri değişerek yeni göç örüntüleri meydana gelmektedir. Bir tür hareketle başlayan göç zincirleri, hükümetin hareketi

durdurma veya kontrol etme çabalarına rağmen, diğer biçimlerle devam eder. Bunlara mülteci, sığınmacı, göçmen gibi mülteci konumlarını örnek vermek mümkündür (Giddens, 2008: 560)

2.2.4. Göçün Çoğalması/Hızlanması

Giderek artan transit göç, çoğunlukla göçmen topraklarına hitme çabasıyla kendini göstermektedir. Bu durum günümüzde göçlerin sayısının artmasına neden olmaktadır.

2.2.5. Göçün Kadınsılaşması

Göç hareketlerindeki artma, erkekler kadar kadınlar üzerinde de bir etkiye sahip olmakla birlikte kadın göçmen sayısını arttırmaktadır. Geçmişte işçi ekonomik göçlerde erkek egemenliğini görmek mümkündür. Kadınlar ekonomik bağlamda yaşanan göçte etkisiz statüye sahip olarak genel olarak aile kategorisinde veya kayıt dışı ekonomide yerini alabildi. Ancak 1960'lı yıllardan sonra kadınlar hem iş gücü göçünde rol oynamış, hem de iş gücüne katılımındaki rolünün farkındalığı artmıştır. Bu durum göç eden kadınların toplumsal hayattaki rollerinin artmasına ve göç sürecinin kadınsılaşmasına neden olmaktadır.

2.2.6. Göçün Politikleşmesi

Dünyadaki devletlerin iç politikaları, iç ve dış ilişkileri ve ulusal güvenlik politikaları artık uluslararası göçten daha fazla etkilenmektedir. Bu eğilimler günümüz toplumlarının göçler çağında olduğunun da bir göstergesidir (Castles vd, 2013: 569).

2.3. Göçün Nedenleri

Göçün nedenlerini açıklarken çok fazla teori kullanılmaktadır. Bu teorilerden en fazla kullanılan itim-çekim teorisidir (İçağasıoğlu Çoban, 2011). Bu teoriye göre bireyler bir bölgedeki geçim şartları, diğer bölgelerin cazibe merkezi haline gelmesi, iklim şartlarındaki elverişsizlik gibi nedenlerle yaşadıkları bölgeden kendileri için daha uygun bölgelere yer değiştirme hareketinde bulunmaktadır. Ancak itim çekim teorisinde en belirleyici faktörlerden biri kırsal alanlardan yaşam koşullarında iyileştirme yapmak adına kentsel veya şartların iyi olduğu bölgelere gitmek olarak görülmektedir. Kırsal alanın 'iticiliği, kentsel alanın 'çekiciliği itim-çekim teorisini ortaya çıkarmıştır (İçağasıoğlu Çoban, 2011). Suriye'den göç edenlerin % 80'i

güvenlik/hayati tehlike nedeniyle, %12 ile siyasi nedenlerden dolayı ülkesinden ayrıldığı belirtilmektedir(AFAD, 2017). Kısaca göçün itici faktörleri; iktisadi, politik, sosyal ve kültürel sebepler olarak özetlenebilmektedir (Sarı, 2014; Keleş, 1996: 6). Bunlara ek olarak bireysel nedenler de dış göç sebeplerinden kabul edilmektedir. Bu durumlar başlıklar halinde aşağıda ele alınmıştır.

2.3.1. Ekonomik nedenler

Özellikle en önemli üretim etmeni olan emeğin, bir bölgeden başka bir bölgeye yer değişimi ekonomik faktörleri oluşturmaktadır (Çelik, 2006). Toplumlarda özellikle sanayileşmeden sonra 2. ve 3. dünya ülkelerinde işsizlik sorunu, gelir dağılımındaki dengesizlikler gibi nedenlerle gelişmiş veya iş ekonomik kalkınma yaşayacaklarını düşündükleri yerlere gitme eğilimi görülmektedir. Toplumsal anlamda ekonomik eşitsizlikler uluslararası göçün itici nedenlerini oluşturmaktadır (Bülbul ve Köse, 2010; Çelik, 2006). Ekonomik nedenlerden dolayı yaşanan göçler incelendiğinde İrlandalı göçmenler iş için İngiltere'ye, Doğu ve Güney Avrupa'dan, Kuzey Avrupa'daki endüstriyel bölgelere, özellikle Fransa ve Almanya'ya doğru yönelmelerin gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca Rusya'da göçmenler gelişmiş şehirlere ve güneydeki tarım alanlarına doğru ilerlemektedirler. Benzer bir durumun Çin'de de yaşandığı görülmektedir. Kıyı kentlerine doğru gidildikçe göçmen sayılarının arttığı belirlenmiştir (Mckown, 2004).

2.3.2. Siyasi Nedenler

Uluslararası Göç Örgütü'ne göre, doğum yeri dışında yaşayan yaklaşık 192 milyon insan bulunmaktadır. Bu insanların çoğunluğu göçmen işçilerden olup, dünya nüfusunun yüzde 3'ünü oluşturmaktadır. Daha iyi ekonomik fırsatlar arayışında olunması nedeniyle bireylerin daima bir yerden diğerine göç ettikleri görülmektedir. Ancak ekonomik faktörlerin yanı sıra, insanların kendi ülkelerinden başka bir ülkeye geçmelerine neden olan politik faktörler vardır. Savaş, zulüm ve siyasal hakların yokluğu göçün baskın siyasi etkenleri arasında yer almaktadır. Siyasi nedenler arasında azınlık dini inançları veya etnik kökenleri farklı olan insanların devlet tarafından ötekileştirilmesi bireylerin göç etmesine neden olmaktadır. Bir diğer durum ise ülkelerindeki koşullar güvensiz olduğu için, bu insanlar daha güvenli ülkelere göç etmek zorunda kalmalarından kaynaklandığı söylenebilir. İltica talebi, siyasi göçmenlerin baskıcı bir devletten daha demokratik bir ülkeye çıkışının doğrudan bir

sonucudur. Bazı istisnai durumlarda bu koşullar kötüye kullanıldığı da görülmektedir (Mathews, 2018).

Ulusal Coğrafya'nın Dünya Nabzı'na göre, dünya çapında savaş nedeniyle göç etmek zorunda kalan yaklaşık 42 milyon insan bulunmaktadır. Savaş ve silahlı çatışmanın çeşitli nedenleri vardır, ancak tüm bu faktörler politik sorunlardan etkilendiği söylenebilir. Savaş göçmenleri sadece Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi sıradan ülkelere göç etmekle kalmadığı, aynı zamanda kendi kıtalarında olduğu gibi kendi coğrafi bölgelerine de göç ettikleri görülmektedir. Bu göçler, keskin ve radikal bir siyasallaşma hissine, güçlü bir diaspora olumuna ve mevcut kültüre uymayı reddeden, yeniden toplumsallaşma sürecine dahil olmaya karşı dirençli bir grup psikolojisine de neden olmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015).

2.3.3. Toplumsal ve Kültürel Nedenler

Kültür, insanları bir araya toplayıp bir topluluğa bağlayan özellikler olarak tanımlanmıştır. Bireylerin içinde yaşadıkları toplumun kural, norm, değer ve kültürü ile çatıştığında başka bir ülkeye gitmeyi tercih etmesidir. Kültürel çeşitliliğin yol açtığı siyasi istikrarsızlık, belirli bir kültürel aidiyetin insanların ülke içinde ya da ülkelerinden tamamen uzaklaşmasına neden olmaktadır. Savaşlar ya da etnik çekişmeler sonucunda, başlangıçta ayrılan etik gruplar aynı coğrafi sınırlar içinde zorlanabilirler. Bir kültür grubunun akısı başka bir grubu yerinden edebilir. Hükümetler aynı zamanda kültürel grupları daha az kültürel çeşitliliğe sahip olmada politik avantaj elde etmek için bir yerden diğerine (ülke içinde veya dışında) geçmeye zorlayabilirler (Mathews, 2018).

2.4. Türkiye'de Göç

Ülkemizin gerek coğrafi konumu gerek geçmiş tarihinde büyük imparatorlukların beşiğinde yer alması gibi nedenlerden dolayı yoğun göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Büyük göç dalgalarının Cumhuriyet döneminin öncesine kadar uzandığı görülmektedir. Göç tarihini anlamlandırmak, ülkemizin geçmişte yaşanan göç hareketlerine nasıl tepki verdiğini öğrenerek mümkün olabilir. Bundan dolayı yaşanan büyük dış göçlere kısaca değineceğiz. Yüzyıl dönemlerinde yaşanan 93 Harbi, Balkan Savaşları ve sonrasında yaşanan Birinci Dünya Savaşından sonra Osmanlı Balkanlarda ve Anadolu'da önemli toprak kayıpları yaşadı. Kaynaklar yüzbinlerce kişinin Anadolu'da kalan son toprak parçasına zorunlu göç ettiğini göstermektedir. İçduygu ve Sirkeci Göç dalgalarını 3 dönem olarak belirtmektedir. Osmanlı'nın son dönemlerinde

yaşanan 1922'ye kadar olan süreçte yani Anadolu'ya göçün birinci dönemi olarak geçen dönemde yaklaşık 4 milyonun üzerinde Müslüman, Kırım ve Tatarlarında dahil olduğu grubun Balkanlardan Osmanlı topraklarına geçtiği görülmektedir. Bu dönemi İçduygu ve diğerleri 'ulusal inşa' dönemi olarak adlandırmaktadır (İçduygu ve Sirkeci 1998). Bunun en büyük sebebi yapılan bu göçlerin ekonomik temelli olmayışı, göçlerin siyasal, dinsel ve kültürel temelli oluşudur (Akküngüz, 1998). 1945'ten 1980'lere uzanan göç tarihinin ikinci dönemi ise daha çok Bulgaristan'dan ülkemize olmuştur. 2. Dünya savaşından sonra sosyo-kültürel ve siyasi rejimlerin değişimi bu göç dalgasında belirleyici unsur olmuş ve Türk/Müslüman kökenli yaklaşık beş yüz bin göçmen Bulgaristan başta olmak üzere Yugoslavya ve Yunanistan'dan Türkiye'ye göç etmiştir. 1980'ler ve 90'ların sonuna doğru ise artık üçüncü dönem göç dalgası ülkemize başlamıştır. Bu dönemdeki göç dalgaları Pakistan'a sığınan Afganlar ile başlayıp, Bulgaristan, Kuzey Irak'taki Türkmenler ve Boşnaklar ile devam etmiştir. Ancak aralarında en önemli göç dalgası hükümetin baskıcı politikalarından kaçan Bulgaristan Türkleriydi. Sayıları yaklaşık üç yüz bin dolayında olan Bulgar Türklerinin üçte biri 90'larda Bulgaristan'ın siyasi kaosunun sona ermesiyle tekrar geri dönmüştür. Bu göç dalgasında da kendi ülkelerinde yaşanan siyasi ya da toplumsal kargaşadan kaçan Türk veya Müslüman kökenli göçmenlerin Türkiye'ye geldiği görülmektedir. Görüldüğü gibi Türkiye hem tarihinde hem günümüzde kendi ülkesinin konumunu, çıkarlarını düşünmeden açık kapı politikasını uygulayarak göçmenleri ülkemizde misafir ya da sığınmacı olarak kabul etmiştir. Bunların yanında Türkiye transit göçün de yoğun olarak yaşandığı bir bölgedir. Özellikle Ortadoğu ve Balkanlardan Batı'ya gitmeye çalışanların Türkiye'de geçici sığınmacı olarak kaldığı görülmektedir. İçduygu ve Sirkeci'nin 1998 yılında kaleme aldığı makalede öngördüğü gibi çevre ülkelerdeki siyasi bunalımların sürdüğü ölçüde kitlesel sığınmanın da devam edeceği görüşü günümüzde açıkça görülmektedir.

2.5. Türkiye'nin Göçmenlik Politikası Ve Suriye Örneği

Öncelikle Suriye'nin tarihine bakıldığında, daha önce farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan ve bölgenin önemli bir jeopolitik konumunda yer alan Suriye 1946 yılında bağımsızlığını kazanmış ancak bu durum çok uzun sürmemiştir. Hemen ardından 2.dünya savaşı sonrasında Suriye'deki karışıklığın ilk kıvılcımı 2010 yılının sonunda diplomalı işsiz Tunuslu Muhammed Bouazizi'nin meyve tezgâhının elinden alınması ve kendini protesto için valiliğin önünde yakması ile atılmıştır. Tunus'ta

oluşan yapılan bu protesto halkın da katılımıyla büyümüş ve iktidarda olan Zeynel Abidin Ben Ali hükümeti devrilmiştir. İsyân bayrağı sadece Tunus'la sınırlı kalmamış, domino etkisi göstererek Libya, Mısır, Bahreyn, Fas, Suriye gibi diğer Arap ülkelerine de yayılmıştır. Suriye'de halkın Arap baharından aldığı ilhamla rejim karşıtı eylemler yönetimdeki Beşşar Eşad tarafından sertçe müdahalede bulunularak durdurulmaya çalışılmış, halk rejim karşıtı ve yanlısı olarak 2 'ye ayrılmıştır. Ayaklanmanın durdurulması için yapılan müdahalelerde yüz binlerce sivil öldürülmüş, çıkan iç savaştan dolayı da hayatta kalabilen milyonlarca Suriyeli vatanını bırakmak mecburiyetinde kalarak mülteci statüsüne düşmüştür. İç savaştan önce 24 milyon olan Suriyeli nüfusunun en az yarısının ülkesini terk etmek zorunda olduğu kayıtlarda görülmektedir.

1954 yılı Soğuk Savaş döneminde diğer ülkelerle ve Türkiye ile arası bozulmaya başlamış ve Türkiye-Suriye bunalımı ortaya çıkmıştır. Sonraki dönemlerde de ilişkiler genelde inişli çıkışlı olmuştur. Kürt meselesi, terör sorunu, ekonomik sorunlar, enerji kaynakları, GAP projesi ile birlikte gelen su kaynaklarının yönetimi problemi, sınırdaki güvenlik sorunları, en belirgin sorunların başında gelmekte idi (Koyuncu, 2014: 20). Ancak Ak Parti hükümetinin 2002'de kurulmasından sonra Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun 'sınırdaki sıfır sorun' açılımıyla sınırdaki Suriye ve diğer ülkelerle sorunlar bir kenara bırakıp yeni bir sayfa açılmaya başlanmıştır. Böylece geçmişte dönem dönem çeşitli sorunlardan kaynaklanan Türkiye-Suriye bunalımı sonraki dönemlerde bir kenara bırakılmıştır. Muhaliflerin Türkiye'nin eylemlerine ve özellikle karşı karşıya kalınan bu süreçte Suriyeli halka en büyük yardım elini yine sınır komşusu Türkiye uzatmıştır. 2011 yılında Suriye'nin Dera kentinde yaşanan 'Gazap Günü'nün etkileri yüzlerce protestocunun öldürülmesi ve iç savaşın başlamasıyla kendini göstermiştir. Türkiye, ülkesinden kaçan Suriyeliler için açık kapı uygulaması başlatarak Beşşar Esad'ın sivil halka uygulattığı orantısız gücü kınamıştır. Ardından ilişkiler Türkiye'ye ait savaş uçağının düşürülmesi ile iyice bozulmuştur. Ancak Suriye'de iç savaşın iyice hâkim olmasının ardından Türkiye yönetim ile halk arasında bir ayrım yaparak 'açık kapı' politikasını benimsemiş ve insanların temel yaşama hakkının elinden alınmasına karşıt bir tutum sergilenmiştir. Tüm dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan diğer ülkelere de ülkemizin bu tutumu örnek olmuştur.

Açık kapı uygulamasının benimsenmesi, ülkemizde bazı illerde Suriyelilerin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Suriyelilerin yoğun olarak buldukları yerler başında

Şanlıurfa, İstanbul, Hatay, Gaziantep, Adana ve Kilis gelmektedir. Bu şehirlerden yola çıkarak genelde sınır illeri ve gelişmiş illerin tercih edildiğini söylemek mümkündür. Suriye'den Türkiye'ye göç eden kişilerin profillerine bakıldığında ise kadın ve çocukların sayısının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir (AFAD, 2017). Kadınların toplumsal olarak verilen roller açısından erkeklerden farklı bir hayat sürmesi, göç sürecini açıklarken erkek ve kadın için genel bir kuram açıklamaktansa ayrı olarak incelenmesinin gereksinimini oluşturmuştur. Kadın, Suriye'nin etnik yapısı itibariyle sosyal alanlar içerisinde çoğunlukla arka planda duran, çocuk bakmak, eşine ve evine hizmet eden kadın profilinin Türkiye'ye geldikten sonra ve erkeklerin önceki rollerinin değişime uğrayarak kadınların da daha aktif olmak zorunda kalması aile içi rol değişimleri oluşturdu mu? Posttravmatik öncelikle kelime anlamı olarak; çeşitli şiddet vakalarına (katliam, savaş, kaza, afet, savaş) tanıklık eden veya bunları tecrübe eden bireylerde, vakadan sonra epey vakit geçse dahi kalıcı bir travma yaşamasıdır. Yani stres sonrası yaşanan süreç olarak algılanabilmektedir. Suriye'de yaşanan savaş sonrası yaşadığı coğrafyayı bırakıp yeni bir topluma ayak uydurmak zorunda kalan bireyler üzerinde de posttravmatik etkileri görmek mümkündür. Bu etkilerin ne kadar olduğu ve günlük geçim stratejilerinde meydana gelen değişimler araştırma boyunca açıklanmaya çalışılacaktır. Göç ile birlikte yerlerinden edinilen bireylerin, savaştan çıkan psikolojileri ve yaşadıkları acı tecrübeler göç sonrası yeni bir posttravmatik süreç girmelerini kaçınılmaz duruma getirmektedir.

2.6. Göçün Etkileri

Göçün etkilerini tek yönle açıklamak mümkün olmadığından göçün etkileri uyum, ekonomik, psikolojik, kültürel ve sosyal hayata ilişkin değişimler olmak üzere beş başlık altında incelenecektir.

2.6.1. Göç ve Uyum

Göç bireyin maddi, toplumsal ve psikolojik değişimler yaşamasına neden olmaktadır (Adıgüzel, 2016: 172). Ancak bu değişimlerin olması demek yeni karşılaşılan toplumla yeni bir uyum süreci ile de karşı karşıya oldukları anlamına gelmektedir. Bu karşılaşma ile göç eden bireyler gittikleri yerlerde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşanılan sorunlardan en büyüğü uyum sorunudur (Karasu, 2017). Göç eden bireyler gittikleri yere kendi maddi ve manevi kültürel öğelerini de beraberlerinde götürmektedirler. Bu hem göç alan yerdeki insanların, hem

göç eden bireylerin yeni bir uyum sürecine girmelerini de beraberinde getirmektedir. Bu uyum süreci kimi toplumlar için daha hızlı, kimileri için ise daha uzun ve yavaş olabilmektedir. Uluslararası mültecilerin sosyal uyumlarının sağlandığı sürece bakıldığında göç eden kişilerin yeni kültüre entegrasyon süresi araştırmalarda 4-5 yıl olarak görülmektedir (Stein, 1981, Akt. Tunç, 2015: 41). Yukarıda bahsedilen evrensel uyum sürecinin Türkiye'deki Suriyeliler üzerindeki çıktısına bakıldığında hemen hemen paralel özellik taşıdığı söylenmektedir (Tunç, 2015).

Bu süreç Suriyelilerin geliş süresine bakıldığında tamamlanmış olarak görülse de uyum konusunda başka parametreler de mevcuttur. Gelen geçici sığınmacıların hangi kültürel grupla bütünleşecekleri de önem arz etmektedir. Çünkü Türkiye'de bulunan Suriyeliler hem kamplarda hem de kamp dışında hayatlarını sürdürmektedirler. AFAD raporuna göre 08 Ağustos 2017 İtibariyle Barınma Merkezlerindeki Suriyeli Sayısı: 233.064'tür. Son bir yılda kamp içinde yaşayan Suriyeli sayısının yaklaşık 50.000 kadar azaldığı ancak ülkemizde yaşayan Suriyelilerin sayısında ise büyük bir değişim olmadığı görülmektedir. Bu da Suriyelilerin büyük bir kısmının kamp dışında yaşamayı tercih ettiğini göstermektedir. Kamplarda temel yaşam imkanlarına erişim olanağı mevcut olsa da kamp dışında yaşamın tercih edilmesi, şehirlerde fazlaca Suriyeli yoğunluğunun yaşanmasına ve sosyal, fiziksel uyumun da beraberinde getirilme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Suriyelilerin yaklaşık %85'inin kamp dışında yaşadığı gerçeği peşinden başka sorunları da getirmektedir (Tunç, 2015).

Uyum sürecinde yaşanan sorunlar AFAD (2017) verilerinden elde edilen bulgulara göre en fazladan en aza doğru bazıları (ekonomik) maddi zorluklar, savaşın oluşturduğu psikolojik faktörler, kültür farklılığı, sosyal hayata ilişkin farklılıklardır.

2.6.1.1. Ekonomik Sorunlar

Suriye'den gelenlerin yaşadığı en büyük uyum sorun ekonomik anlamda yaşanan güçlüklerdir (Yatkın, 2017), (AFAD, 2017). Göçten önce düzenli bir işi olmayan göçmenlerin yeniden iş edinmesi uyum sorununun kilit noktalarından biridir. Yeni geldiği coğrafyada bir iş bulması ve düzenli çalışması hem geçimini sağlamada hem de toplumdan dışlanıp ötekileştirilmesini engellemektedir (Thieme ve Laux, 1996).

2.6.1.2. Psikolojik Faktörler

Göç sürecinden sonra bireyler duygusal ve psikolojik olarak etki altına girdikleri bir dönemle karşı karşıya kalmaktadırlar. Göç bireyi eski toplumundan kopuş sürecine dahil ederken, eski ve yeni arasında bir köprünün kurulamamış olması ciddi ruhsal sorunlara ve travmaya da yol açabilmektedir (Teber, 1993). Göç sürecinde girdikleri duygu değişimleri bireylerin travma yaşamasına, bundan dolayı sağlıklı karar vermede ve muhakeme etmede güçlükler yaşamaktadırlar (Ilgar ve Ilgar, 2015:161). Yaşadıkları güçlükler çeşitli etkileri de beraberinde getirmektedir. Bu etkilerden bir tanesi içinde buldukları yaşamı, geçmişte yaşadıkları deneyimleri yeniden anlamlandırmaya çalışmalarıdır (Tekin Yılmaz, 2005: 97). Tekin Yılmaz Doğu Anadolu'da zorunlu göç hareketi başka bir şehre göç etmek zorunda kalan kadınların yaşadıkları göç sürecinden etkilerini araştırdığı çalışmasında; kadınların başlarına gelen olay için kaderci ve teslimiyetçi bir yapı içerisinde kabulleniş gösterdiğini belirtmiştir. Bu durum bireyin kendini içinde bulunduğu ortama adapte sağlamaya çalıştığının da bir göstergesi olabilmektedir. Ancak bireyin yeni topluma adapte olmaya çalışması psikolojik olarak etkilenmemesini engellememektedir. Göhler (1990) göç eden bireylerin hislerini şu şekilde özetlemektedir (Akt: Ilgar ve Ilgar, 2015): Birey yeni karşılaştığı topluma, değerlerine, günlük yaşama biçimlerine kısaca çevresindeki neredeyse tüm olan bitene kendini yabancı hisseder. Bu his dıştan içe doğru aktarılacak ruhsal olarak da kişinin kendine yabancılaşmasına neden olur. Diğer yandan bireyin yakınlarını, sosyal çevresini yanında bulamadığında yakınlarının geride kalmasından duyduğu suçluluk duygusudur. Bu his kişinin farklı ruh hallerinde ortaya çıkabilmektedir. Bunların yanında göçmen birey yeni karşılaştığı toplumda; eski hayatında bıraktığı ve yokluğundan duyduğu hüzünden dolayı boşluk hissi, geçmiş yaşantıya hasret duyma, geldiği yer ve yaşadığı coğrafya arasında kişilik bağı kuramama, aidiyetten yoksunluk hissi, önceki değer yargılarının ve ana dilinin küçümsenmesinden doğan öfke, bilinmeyenle karşılaşmadan doğan şüphecilik gibi duygu değişimleriyle de karşı karşıya kalmaktadır.

Göç serüveninin bireyin psikolojisine etkisini açıklayan bir takım teoriler mevcuttur. Bu teorilerden bazıları; sosyal izolasyon, kültürel şok ve kültürel değişimdir (Şahin, 2014) Sosyal izolasyon kuramı ise göçün sadece bir yer değiştirme hareketi değil, bireyin temel norm ve toplumsal etkileşim örüntülerini değiştirmesi olarak açıklanmaktadır. Bu durum bireyin yalnız ve 'öteki' hissetmesine neden olarak stresle baş etmede zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Kültürel şok ise bir kültürden başka bir kültüre giden bireylerin yeni kültüre alışmada yaşadıkları zorluklar ve psikolojik

tepkileridir (İçli, 2012: 116). Kültür farkı ne kadar fazla ise o kadar çok olmaktadır. Kültürel değişim de bir diğer bireyi psikolojik olarak etkileyen faktörlerden bir tanesidir. Mevcut kültürün yeni bir kültürle karşılaşması sorunu yaşanan farklılıklara ve önceki gibi olmayan kültürel örüntüler benzemeye kültürel değişme denmektedir. Göçmenler de kültürel değişme ile yeni streslerle başa çıkmak zorunda kalmakta, bu durum bireylerin yaşamını ve toplumsal benliklerini olumsuz etkilemektedir (Şahin, 2014)

2.6.1.3. Kültürel Farklılıklar

Uyum konusunda yaşanan zorluklardan bir tanesi de kültür farklılıklarının uyum sürecine etkisi olmaktadır. Göç coğrafi bir yer değiştirmenin ötesinde göç eden bireylerin sosyal ve bireysel ilişkilerini yeniden oluşturan, nesiller boyu yeni düzenlenen ilişkilerin devam ettiği kültürler arası bir olgudur (Adıgüzel, 2016). Kültürel arası olgu olması aynı zamanda etnik farklılıkları ve yeni kültürel süreçlerin öğrenilmesini de oluşturmaktadır. Ancak yeni kültürle karşılaşıldığında uyum sürecinde sorun olarak görülebilen etnik farklılıkların yok edilmesinden ziyade entegrasyondan bahsedilebilir. Kültürel entegrasyon bir bireyin yeni bir kültüre uyum sağlayarak yaşamasıdır (Adıgüzel, 2016 : :184). Kültür; bir toplumun üyesi olarak insanın sahip olduğu inanç, sanatsal aktiviteler, ahlaki ve toplumsal değerler, hukuk ve başka yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Tylor, 1871). Yani kültür bir toplumdaki maddi ve manevi öğelerin toplamıdır. Ancak Maddi öğelerdeki değişim manevi öğelerde yaşanan değişimden daha yavaş olmaktadır (İçli, 2012). Bundan dolayı yeni bir kültür ile karşılaşan bireylerin de maddi kültürel öğelerindeki değişimin daha hızlı olması beklenmektedir. Bu değişime örnek olarak kılık kıyafet seçimlerindeki revizyon verilebilir. Deniz ve arkadaşlarının Suriyeli, Gaziantepi ve Kilisli göç etmiş bireylerle yapmış olduğu araştırmada; kadınların ve erkeklerin kendilerine özgü kılık kıyafet seçimlerini bir revizyondan geçirerek mevcut kimliğe adapte ettikleri belirtilmiştir (Deniz vd, 2016). Bu şekilde kendilerini ‘öteki’ ya da dışlanmış olmaktan ziyade, en azından görünüş itibarıyla içinde buldukları topluma benzemeye başlayan bir grup olarak hissetmeye başlamaktadırlar.

Kültürel süreçler birbirinden farklı dinamiklerden oluşmaktadır. Bunlar, Kültürleme (Enkültürasyon), Kültürleşme(Akkültürasyon), Kültürlenme(Kültürasyon), Kültürel Yayılma(Difüzyon) ve Kültür Şokudur.

Kültürleme; bireylerin doğumdan ölüme kadar olan süreçte toplumun isteklerine uyarak şekillenmesi ve ona göre davranması iken kültürleşme farklı kültürel grupların etkileşim içerisinde girerek her iki grubun da değişime uğramasıdır (Berry, 2005: 609). Kültürleşme sürecinin önündeki engel göç veren ve göç alan toplum arasındaki kültür farkının fazlalığıdır (Adıgüzel, 2006: 174). Aradaki kültür farkının fazla oluşu kültürleşme sürecinde bireyin kendine uygun stratejiler geliştirmesine neden olmaktadır. Türkiye'deki Suriyeliler için de kültürleşme sürecinin varlığından ve etkisinden bahsetmek mümkündür.

Kültürleşme sürecinde farklı alt kültürlerden ya da toplumlardan gelenlerin bir araya gelerek yeni bir kültür ortaya çıkmaktadır. Kültürleşme de tıpkı kültürleşme süreci gibi Suriyelilerin karşılaştığı süreçlerden biridir. Diğer yandan bir olay neticesinde hazırlıksız ve ani şekilde yer değiştirerek psikolojik ve toplumsal şok olarak tanımlanan 'kültür şoku' da göçmenlerin karşılaştığı durumu gözler önüne sermektedir.

2.6.1.4. Sosyal Hayata İlişkin Farklılıklar

Sosyal hayata ilişkin farklılıklar arasında ise dil ve iletişim sorunu uyum konusunda yaşanan önemli engellerden biridir (Koyuncu, 2014), (AFAD, 2017). Özellikle kadınların evde daha fazla zaman geçirmesi, belirli bir yaşın üzerinde yaşanan öğrenme zorluğu gibi etkenler de eklenince kadınların dil öğrenmesi güçleşmektedir. Çocuklar hızlı bir şekilde dile adapte olarak daha fazla sosyalleşebilme imkanında bulabilmektedir (İçağasioğlu Çoban, 2011). Dilin öğrenilmemesi beraberinde çeşitli zorlukları da ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan bazıları; ev dışında kendini huzursuz hissetme, özellikle sağlık sorunları yaşandığında kendini ifade edememe, kendine güvensizliktir. Bu sorunların önüne geçebilmek adına kadın evde daha fazla zaman geçirmeyi tercih edebilmektedir.

Yaşanılan göç serüveninin temelinde insan davranışının yer aldığı unutulmamalıdır. Göç sürecinin gerçekleşmesi bireyin yeni topluma uyum sağlamasıyla oluşmaktadır. Eğer bu uyum süreci gerçekleşmez ise Çakır'ın da bahsettiği gibi birey fırsatını bulur ise yaşamak için başka yerlere gitmeyi göze alacaktır. Bu kişiler yeniden yer değiştirme eğilimi içindedir (Çakır, 2011). Uyum süreci ile sorunların çözülmesi adına yapılan çalışmalarda göç alan yerdeki insanların, gelen göçmenlere uygulanacak sosyal hizmetlerin kendi yaşamlarından kısıtlamalara götüreceğini düşünmeleri tutumlarında ve davranışlarında kendini hissettirmektedir (Tunç, 2015). Bu durum uyum

sürecinin sadece göç eden bireyler tarafından değil, göç ettikleri yerdeki bireyler tarafından da karşı karşıya kalınan bir durum olduğunun da göstergesidir.

2.7. Göç ve Aile

Aile insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmasının yanı sıra, içinde bulunduğu toplumdan etkilenerek çeşitli yapısal özelliklere sahip ve o toplumun aynası olan ana bir kurumdur (Abdulla, 2017). Aile akrabalık bağlantıları ile doğrudan bağlanan, yetişkin bireylerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği insanların bir araya gelerek oluşturduğu topluluklardır (Giddens, 2008 :246).

Aile, var olan belli bir biçimdeki cinsiyet rollerinin ve ilişkilerinin sonucu ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ideolojisinin yeniden üretildiği ve geliştirildiği alanın maddi çerçevesini oluşturmaktadır (Dedeoğlu, 2000). Bireyin hayatı anlamlandırması, bireysel işlevlerini etkili bir şekilde idame ettirmesi, başarılı bir şekilde toplumsallaşması aile ile birlikte olmaktadır (Saka, 2017). Bireyin hayatından doyum sağlaması, kişisel işlevlerini tesirli bir şekilde idame etmesi, çocukluktan yetişkinliğe başarılı bir şekilde geçmesi ve yaşadığı topluma uygun bir birey olarak yetişmesi öncelikle aile ile birlikte gerçekleşmektedir.

Aile içindeki çeşitli dinamiklerin yeniden üretilme süreci yeniden sosyalizasyon (toplumsallaşma) sürecinde meydana gelmektedir (İçağasıoğlu Çoban, 2011). Toplumsallaşma bir bireyin toplumun normlarını, değerlerini, davranış ve tutumlarını öğrenerek buna uygun davranmasıdır ve doğumdan ölüme kadar devam etmektedir (İçli, 2012 s:117). Yeniden sosyalizasyon süreci ise bir bireyin içinde bulunduğu en küçük sosyal grup olan aile ile birlikte yeni tanıştıkları toplum öğelerine uyum sağlama sürecidir. Toplumsallaşma süreci bir ömür devam ederken yeniden toplumsallaşma sürecinin de yaşam boyu sürebileceğini ön görebilmek mümkündür. Bu süreç ile birlikte aile içi ilişkiler, ailenin değer sistemi, ailenin fonksiyonları da değişmeye başlamaktadır (Bal, 1999: 35).

Sosyalizasyon sürecinin tamamlanması için gerekli olan bir durum da bireyin sosyal kimliğinin yeniden inşasıdır. Ancak bireyin gittikleri toplumda yeterince edinime sahip olamamalarından sosyal kimliklerinin inşasında geç kalmaktadırlar (Balcıoğlu, 2007: 70). Bu durum uyum sürecinin de yavaşlamasına ve sorunlarla bütünleşmesine neden olabilmektedir.

Toplumun temel yapı taşı olan aile, yaşanan toplumsal değişmelerden de etkilenmektedir. Göç kimi temelinden insan hayatının değiştii bir sürecin yaşanmasından sonra etkilerinin de en fazla aile üzerinde olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Ailede yaşanan zorluklardan en önemlisi yukarıda da bahsedilen uyum sorunudur (İçağasioğlu Çoban, 2011). Uyum sürecinde aile içinde en kolay adapte olanların çocuklar olması (Martin, 2004: 15) aile ile içindeki önceden belirlenmiş rollerin farklılaşmasına bu da çeşitli kırılmalara ve çatışmalara da neden olabilmektedir (İçağasioğlu Çoban, 2011).

2.8. Göç ve Kadın

Kadın ve erkek, cinsiyet olarak bireyin sahip olduğu genetik, fizyolojik özellikleri olarak tanımlanmaktadır. Tanımlamalarda erkek ve kadın genetik özellikleri açısından birbirinden ayrılrsa da bu ayrım sadece cinsiyet farkı olarak yapılmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet tanımı, farklı toplumlarda, kültürlerde toplumun bireylere yüklediği roller ve beklentiler açısından kadın ve erkeğin birbirinden farklılaştırılması olarak karşımıza çıkmaktadır (Kümbetoğlu ve Gedik, 2005: 267). Ataerkil yapıda olan ailelerde toplumsal cinsiyete karşı verilen rollerin daha belirleyici olduğu görölmektedir. Kadın erkeğe göre daha kırılgan, hassas, korunmaya ihtiyacı olan, edilgen, genelde evde temizlik ve çocuklara bakmakla görevli asıl kişi olarak belirlenirken erkek; güçlü, evin bakımından sorumlu kişi olarak ortaya çıkmaktadır. AFAD (2017) verilerine göre hane halkı reisi kamp dışı ve kamp içi ayrımı yapılmaksızın bakıldığında % 40'a yakın erkekler, %10 a yakın kadınlar olarak belirlenmiştir. Bu oran aile içinde daha ataerkil bir yapının da olduğunu göstermektedir. Ancak bu oran kadınların hane içi rollerinin etkilenmediği anlamına gelmemektedir. Buz; göç eden kadınların rollerindeki artış, göçü tek yapma, toplumsal rolleri ve sorumluluklarındaki yükselme ve iş bulmada çeşitli güçlükler gibi nedenlerden dolayı cinsiyet farkı etkisiyle göç sürecinde erkeklerden daha ciddi problemleri sorunlarla yüzleşmektedirler (Barın, 2015)

Kadınlar geçmişten günümüze doğurganlıkları ile insan ırkının devamlılığını sağlarken, çalışma hayatında da üretim becerileriyle ekonomiye fayda sağlamışlardır (Atış, 2010). Bu fayda kadının toplumsal hayattaki etkisini ve önemini de gözler önüne sermektedir.

Göç üzerinde kültürel farklılık, etnik, ulusal kimlik gibi olguların yanı sıra cinsiyet kimliğinin etkili olmasına rağmen (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1998: 307) etkili olan ana kavram cinsiyet değil toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik etkinin yanı sıra kültürel etkinin de varlığının bir nişanı olarak sosyal bilimciler tarafından kullanılmaktadır (Şencan, 2013: 20). Bundan dolayı kadın ve göç ilişkisinden bahsedilirken cinsiyet olarak kadını değil, kadına verilen toplumsal roller ile yaşanan göç süreci açıklanmaya çalışılacaktır. Şencan'a göre göçün farklılaşması ve değişmesinden dolayı kadın ve göç olgusu birlikte ele alınmaktadır. Böylece göç türleri yepyeni formlara dönüşmektedir. Şencan yeni göç formlarının oluşumundaki genel eğilimleri; her geçen gün daha fazla toplumun aynı anda göç hareketinden etkilenerek küreselleşmesi, göçlerin dünyanın her tarafında sayısının artarak hızlanması, farklı göç türlerinin(sürekli, geçici, mülteci, isteğe bağlı gibi) eş zamanlı olarak ortaya çıkarak farklılaşması, politika ve ilişkilerden etkilenerek siyasallaşması ve özellikle kadınların emek göçünün merkezinde yer almaya başladığından beri göç sürecindeki belirginliklerinin artmasından dolayı göçün 'kadınsılaşması' olarak özetlemektedir.

Göçlerin kadınsılaşması aynı zaman da kadının rollerinde de bir artışa neden olmaktadır. Ancak genel olarak kadınlara verilen en önemli toplumsal rol anneliktir. Göç eden kadınların da en önemli rolü anneliktir (Şencan, 2013).

Görüldüğü üzere göç küresel, siyasi bir olgu olduğu kadar cinsiyeti olan bir kavram haline gelmiştir (Castler-Miller, 2008:12). Yeni karşılaşılan yaşam ortamları erkeklerin ve kadınların toplumsal rollerini ve sorumluluklarını etkilemektedir (Gururaja, 2000). Bu etki kadınlar ve kızlarda erkeklere göre daha farklı olmaktadır. Çocuklarının ve yakınlarının sorumluluklarını taşımak için kadın daha fazla rol üstlenmektedir (Gururaja, 2000). Göç sonucunda kadınların toplumsal cinsiyette yeni roller edinmekte ve bu roller yüklenirken pek çok kadın için artan sorumlulukla uğraşmak kolay olmamaktadır(Buz, 2006). Kadınların göç ettikten sonra karşılaştıkları en büyük sorunlar; sosyal dışlanma, yalnızlık, konuşma ve dil, kültürel farklılıklar ve bu sebeplerden dolayı kendini yabancı hissetmedir (Tuzcu ve Ilgaz, 2015).

2.9. Aile Geçim Stratejileri

Göç sonrası bireyler yaşamlarının hemen her yerinde değişim ve yeniden uyum sağlama süreci ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşanan yeni uyum süreçleri bireylerin yeni sorunlarla karşılaşmalarına yol açmaktadır. Bunlardan bir tanesi ekonomik olarak

ailelerin yoksullaşmasıdır (İçağasıoğlu Çoban, 2011). Özellikle kırdan kente göç durumunda göç edenlerin nitelik ve eğitim düzeylerinin yüksek olmaması, göç yoğunluğunun fazla yaşanması, işsizlik oranının fazla olması ve resmi alanlarda istihdam olanaklarının yeterli olmayışı bireyleri kayıt dışı sektörlerde iş imkanlarına yönlendirerek yoksulluk seviyesini arttırmaktadır (Işık, Pınarcıoğlu, 2009). Türkiye’de enformel sektörde ücretli olarak çalışan göçmenlerin kentin çalışan yoksullarının önemli bir bölümünü oluşturduğunu ortaya koymaktadır. AFAD 2017 verilerine göre çalışmaya dahil olan Suriyelilerin yüzde elli biri 19 - 54 yaş grubuna dâhildir. Bu sayı iş piyasasında çalışabilecek yetişkin insan sayısını da gözler önüne sermektedir.

Ailenin yoksullaşması, uyum sürecinde yaşanan aksaklığın da bir göstergesidir. Yoksullaşmanın önüne geçmek adına iş bulma ihtiyacı önemli bir hal alırken, iş hayatında kendilerine bir yer bulmada yaşadıkları güçlükler bu sorunu daha da arttırmaktadır. Bu durum göç eden bireylerin geçimlerini sağlamak için insani yardım kuruluşlarına bağımlı olarak hayatlarına devam etme gereksinimini doğurmaktadır. İnsani yardım kuruluşları daha az riskli bir seçenek olacağından tercih edilme oranı da daha fazla olmaktadır (Barbelet, 2017). Bu durumla baş edebilmek adına Suriyeliler yeni stratejiler geliştirmişlerdir. Barınmanın düşük bütçe ile yapılması, eğitim masraflarını bazı çocukları okula göndermeyerek azaltma, her türlü tüketimin uygun yoldan karşılanması (beslenme, giyinme gibi), ile giderler minimum düzeyde tutulmaya çalışılmaktadır (Deniz vd. 2016). Diğer yandan ailede sadece evin bakımından sorumlu kişi değil, diğer fertlerin de aktif iş yaşamında faaliyette bulunarak eve ek maddi kazanç getirmesi gibi çabalar ile de gelirler yükseltilmeye çalışılmaktadırlar (Yükseker, 2012: 243-247).

Kemerun’da Orta Afrikalı mültecilerin geçim stratejilerini anlamaya yönelik yapılan çalışmada, Afrikalı mültecilerin bir ülkeyi seçerken öncelikle güvenlik ve emniyetli olup olmadığına baktıkları belirtilmiştir. İkinci önceliklerini aile üyelerini bir araya getirmek oluştururken üçüncü önceliklerini akraba gibi destek ağlarının bulunduğu, çocuklarının eğitimi, mesleki eğitim, iyi bir konaklama ve sağlık imkanlarının olduğu yerler oluşturmaktadır (Barbelet, 2017). Suriyeli misafirlerin de ilk aşamada aile, yakın akraba, hemşehrlik gibi destek ağlarını kullanarak şehirlere yerleştikleri görülmektedir (Deniz vd. 2016).

Şencan Bulgaristan’dan gelen Türk göçmen kadınlar ile yaptığı çalışmada, kadınların geçim stratejisinde aktif rol alarak geldikleri topluma göre daha fazla çalıştığı

ve daha fazla sorumluluk aldıkları ve bu durumu doğal karşıladıkları belirtilmiştir (Şencan, 2013). Buz'un yaptığı çalışmada ise göç etmeden önce bir işi olan kadınların göç ettikten sonra kendi işlerini devam ettiremediklerinden dolayı ya düşük ücretli işlerde çalıştıkları ya da herhangi bir işte çalışmayı tercih etmedikleri ifade edilmiştir (Buz, 2006).

Suriyeli kadınların toplumsal cinsiyet faktöründen kaynaklanan sorunlar üç ana evren çerçevesinde derinleştirilebilmektedir (Aydın Yılmaz, 2016). Birincisi; Türkiye'de kadın olma ile Türkiye'de mülteci kadın olma kimliğinin birbirinden ayrı roller içermesidir. İkincisi; göç sonrası kadınların bireysel olarak karşılaştıkları maddi-manevi istismar, yeni ahlaki yargılar ile birlikte oluşan psikolojik travmadır. Üçüncü sorun ise ekonomik olarak yaşadıkları yoksunluk ile başa çıkma stratejisi geliştirmek zorunda olmalarıdır. Çalışma hayatında aktif rol oynamak zorunda kalarak, belirli bir mesleği olmayanlarda kayıt dışı ekonomi veya düşük ücret karşılığında çalışmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. (Aydın Yılmaz, 2016).

2.10. Suriye'ye Geri Dönme İsteği

Uyum sağlanmış olsa bile sonra geri dönme isteğine bakıldığında ise; Koyuncu'nun Konya'da yaşayan Suriyelilerle yaptığı araştırmaya göre misafirlerin %60'ı savaş sona erse bile Suriye'ye geri dönmeyi düşünmemektedirler.

Esad'ın orada kalması halinde ise bu oran %90'a çıkmaktadır. Uyum sağlama oranı arttıkça geri dönme isteğinin de azaldığı görülmektedir (Aydın Yılmaz, S. 2016:197). AFAD 2017 verilerinde de Türkiye'deki Suriyelilerin % 51'i Türkiye'den daha iyi şartlara sahip olduğunu düşündüğü üçüncü bir ülkeye gitmeye istekli olmadıkları belirtilmiştir.

Bir travma sonrası kaçıştan sonra eski hayata dönüş tekrar eski korkuların, acıların da hatırlanmasına neden olabileceğinden kalmak daha cazip görülmektedir. Gitmek isteyenlerin daha orta yaş ve üstü, vatan hasreti ve milliyetçilik duygularının daha fazla olduğu kişilerde görüldüğü söylenebilir. Suriye'nin göç öncesi durumuna değinilirken bahsedildiği üzere zaten öncesinde tam bir birliğin, bütüncül milliyetçiliğin hakim olmadığı, iç karışıklığın ve darbelerin hüküm sürdüğü bir ülkenin vatandaşlarının milliyetçi duygularla hareket etme oranlarının azlığı beklenen bir durum olarak görülebilmektedir.

2.11. Suriyeliler İçin Tehdit Algıları

Türkiye'ye geldikten sonra karşılaştıkları fırsatları ve tehditler değerlendirildiğinde, tehditlerin fırsatlardan daha fazla olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yaşadıkları tehditleri Tunç 4 kategoride ele almıştır. Bunlar; toplumsal tehdit algıları, bireysel tehdit algıları, kente yönelik tehdit algıları, Suriyelilere yönelik tehdit algılarıdır. Nüfusun artması, gidilen yerdeki nüfus yapısında yaşanan değişim, etnik ayrışmanın artması, toplumdaki güvencesizlik duygusunda yükselme toplumsal tehditleri oluştururken; resmi olmayan evlilikler, Türkiye'de yasa dışı yapılan evliliklerden doğan kayıt dışı çocuklar, gelinen coğrafyadaki halkın Suriyelilere tutumları bireysel risk faktörlerini oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi yaşanan değişimler sadece gelen sığınmacı statüsündeki Suriyelilerin, onların gittikleri toplumlarda da yaşanmaktadır. Kente yönelik risk faktörlerini de düzensiz yerleşmeden dolayı oluşan çarpık kentleşme ve gettoların artmasıdır (Adıgüzel, 2016 : 171). Bu durumdan etkilenen Suriyelilerin risk etmenlerinin başında; çocuk yaşta çalışanlar, evliliğin maddi kazanç olarak görülmesi, çocuk ve kadınların sömürülmesi, kayıt dışı evlilik yapan Suriyelilerin yasal güvencelerinin olmaması ve kayıp bir neslin var olma riski gelmektedir. (Tunç, 2015)

2.12. Göç ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet mesleğinin ana noktasında bireylerin, ailelerin ve toplumların sorunlarını çözmelerine yardım ve destek bulunmaktadır (Yolcuoğlu, 2014: 13). Sosyal Hizmetin amacı ise toplumsal hayatı geliştirmek, bireyler arası ve toplumdaki dayanışmayı arttırmaktır. Bireylerin yaşama tutunmaları, toplumların gelişimleri ancak toplumsal dayanışma ile mümkün olabilmektedir (Adams, Lena vd. 2015: 33). Sosyal hizmet uzmanları, bireyle birlikte, yaşamlarında karşılaştıkları zorluklarla baş edebilmek adına çalışırlar. Bireylerin birlikte yaşamak istedikleri ortamları, ortak üretim ve sosyal sorumluluk yoluyla oluşturmalarına yardımcı olurlar ve bundan dolayı en temel ilke sosyal sağlık olmadan ekonomik sağlık sağlanamaz ilkesi olmaktadır (IFSW: International Federation of Social Workers). Göç ile birlikte buldukları toplumdan başka bir topluma gitmek zorunda bireylerin karşılaştıkları uyum sürecinde Sosyal Hizmetin destekleyici ve bu süreçte yaşanacak sorunları çözüme yerinde uygulamalarıyla toplumlardaki göç sonrası yaşanan problemlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Yapılan ve yapılacak her türlü göç araştırması, sorunların belirlenmesi, yaşanan değişimin boyutları ve arka planındaki dinamiklerinin ortaya

ıkarılması ile sosyal hizmet uygulamalarında belirleyici pusula olması hedeflenmektedir. Sosyal hizmet toplumda yer alan bütün dezavantajlı grup, aile, toplum ve bireylerle çalışırken, karşılaşılan yeni g hareketi sonrası oluşan yeni dezavantajlı veya ihtiyaç sahibi bireyleri görmezden gelmesi ihtimal dışıdır. Ülkemizde yaşayan 4 milyonun üzerinde Suriyeli olduğu düşünülerek sosyal hizmet uygulamalarının ve destekleyici programlarının ihtiyacının ne derece olduğu net bir Şekilde gözler önüne serilmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından durum (case) çalışması olarak desenlenmiştir. Creswell (2007) durum çalışmasını, araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama (gözlemler, görüşmeler, literatür taraması vb.) ile derinlemesine incelendiği desen olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada, göç eden Suriyeli kadınların aile geçim stratejilerindeki rol değişimlerine yönelik değişimlerin literatür taramasıyla birlikte, araştırmacı tarafından hazırlanmış yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla derinlemesine incelenmiştir.

3.1. Katılımcılar

Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Önceden belirlenmiş olan ölçütlere karşılık gelen durumların çalışılmasını teşkil eden örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde kullanılan ölçüt, Suriye'den ülkemize göç eden kadın bireyler olarak belirlenmiştir. Araştırmaya 27 Suriyeli kadın katılmıştır. Katılımcıların yaş düzeyleri 27 ile 37 arasındadır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların yaş, medeni durumu, kendi ülkesindeki mesleği, şu anki mesleği ve eğitim düzeylerini belirlemeye yönelik bilgilerden oluşmaktadır. Veri toplama aracının ikinci bölümü yapılandırılmış görüşme formu türünde katılımcıların ortalama aylık geliri, aylık gelirine yönelik algısı, Suriye'deki aylık geliri ile Türkiye'deki gelirinin karşılaştırılması durumlarını tespit etmeye yöneliktir. Yapılandırılmış görüşme yapı olarak kişinin kendine ait bilgiyi belirli kategorilere göre yanıtladığı anket çalışmalarına ya da tutum ölçeklerine benzemektedir (Robson, 1993; Wragg, 1994). Üçüncü bölümde ise göç eden Suriyeli kadınlara yarı yapılandırılmış formla oluşturulan açık uçlu sorular yöneltilerek geçim stratejileri üzerindeki rol değişimlerine yönelik görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda çalışma kapsamında kadınların aile içindeki rollerine ve elde edilecek bulgular alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Ekiz, 2003). Görüşme yapılan tüm kişilerle aynı temel sorular aynı sıra ile sorulmaktadır. Bu sayede yanıtlayanlar aynı soruları cevaplar; bu nedenle yanıtları karşılaştırabilme temalandırma olasılığı artmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008:235).

Ayrıca aile geçim stratejilerine yönelik rol değişimindeki değişimleri maddeler halinde yazmaları istenmiştir. Araştırma kapsamında oluşturulan yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formları alanyazın taramasının ardından uzman kanısına göre şekillendirilmiş, bu kapsamda Medipol Üniversitesi ve Üsküdar Üniversitesinde 5 öğretim üyesinin görüşleri esas alınmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Suriye'den göç eden kadınlar üzerinde yapılan bu çalışmada verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (Frekans, Yüzde,) kullanılmış, yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, belirli kurallar şeklinde oluşturulmuş kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri sistematik bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008:253). İçerik analiziyle elde edilen veriler her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanarak kategoriler oluşturulmuştur Araştırmacılar tarafından yapılan kodlamalar üzerinde Güvenirlik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100 formülü uygulanmıştır (Miles ve Huberman, 1994: 278). İki araştırmacının kodlamaları arasındaki uyum yüzdesi %86,3 olarak hesaplanmıştır. Uyum yüzdesinin % 70 veya daha üstü olması yeterli görüldüğünden veri analizi açısından güvenilirlik sağlanmıştır. Ayrıca bazı katılımcıların özgün düşüncelerine yer verilmiştir. Veriler kategorilendirildikten sonra SPSS programına girilerek yüzde ve frekans tabloları oluşturulmuştur.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları:

Derinlemesine görüşme yapılırken karşılaşılan sorunlardan bir tanesi dil sorunu olmuştur. Görüşülen Suriyeli kadınlardan büyük çoğunluğu en az 3 yıldır Türkiye’de kalıyor ve aktif olarak çalışıyor olsa da bazılarının Türkçe’ye yeterince hâkim olmamasından dolayı tercüman kullanarak veya İngilizce olarak araştırma yürütülmüştür. Diğer bir husus da bazılarının kişisel nedenlerden dolayı ses kaydına onay vermemesi ve görüşmenin sınırlı kısmının yazı olarak not edilebilmesi olmuştur.

Görüşmelerin en az 10 tanesi çalıştıkları kurumlarda yapılmış ve dış faktörler engellenmeye çalışılsa da görüşmeler nadir de olsa bölünmüştür.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen veriler doğrultusunda bulgular ve istatistiksel analizler verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaş Düzeyleri	<i>f</i>	%
27	2	7,4
28	1	3,7
29	3	11,1
30	1	3,7
31	2	7,4
32	7	25,9
33	1	3,7
34	3	11,1
35	2	7,4
36	4	14,8
37	1	3,7
Toplam	27	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların 2’si (%7,4) 27 yaşında, 1’i (%3,7) 28 yaşında, 3’ü (%11,1) 29 yaşında, 1’i (%3,7) 30 yaşında, 2’si (%7,4) 31 yaşında, 7’si (%25,9) 32 yaşında, 1’i (%3,7) 33 yaşında, 3’ü (%11,1) 34 yaşında, 2’si (%7,4) 35 yaşında, 4’ü (%14,8) 36 yaşında ve 1’i (%3,7) 37 yaşındadır.

Tablo 2: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Evli	21	77,8
Bekâr	6	22,2
Toplam	27	100,0

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların 21’i (%77,8) evli, 6’sı (%22,2) bekâr olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Üniversite	23	85,2
Lise	4	14,8
Toplam	27	100,0

Tablo 3’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların 23’ü (%85,2) üniversite, 4’ü (%14,8) lise mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Sürelerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
2 yıl	1	3,7
3 yıl	12	44,4
4 yıl	10	37,0
5 yıl	3	11,1
6 yıl	1	3,7
Toplam	27	100,0

Tablo 4’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların 1’i (%3,7) 2 yıl, 12’si (%44,4) 3 yıl, 10’u (%37) 4 yıl, 3’ü (%11,1) 5 yıl ve 1’i (%3,7) 6 yıldır Türkiye’de yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Suriye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Avukat	2	7,4
Biyolog	1	3,7
Esnaf	2	7,4
Ev Hanımı	4	14,8
Hemşire	2	7,4
Kuaför	1	3,7
Mühendis	1	3,7
Öğrenci	8	29,6
Öğretmen	5	18,5
Terzi	1	3,7
Toplam	27	100,0

Tablo 5’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların kendi ülkelerindeki meslekleri incelendiğinde 2’si (%7,4) Avukat, 1’i (%3,7) Biyolog, 2’si (%7,4) esnaf, 4’ü (%14,8) ev hanımı, 2’si (%7,4) hemşire, 1’i (%3,7) kuaför, 1’i (%3,7) mühendis, 8’i (29,6) öğrenci, 5’i (%18,5) öğretmen ve 1’ (%3,7) terzi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Türkiye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Ev Hanımı	7	25,9
Hemşire	2	7,4
Kuaför	1	3,7
Öğretmen	14	51,9
Terzi	1	3,7
İşsiz	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 6’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların Türkiye’de yaptıkları meslekler incelendiğinde 7’si (%25,9) ev hanımı, 2’si (%7,4) hemşire, 1’i (%3,7) kuaför, 14’ü (%51,9) öğretmen, 1’i (%3,7) terzi ve 2’si (%7,4) işsiz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Eşlerinin Suriye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Avukat	2	9,5
Boyacı	1	4,8
Doktor	1	4,8
Esnaf	2	9,5
İnşaat İşçisi	2	9,5
Memur	2	9,5
Mühendis	2	9,5
Öğretmen	6	28,6
Çiftçi	2	9,5
Tekstil İşçisi	1	4,8
Toplam	21	100,0

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların eşlerinin kendi ülkelerindeki meslekleri incelendiğinde 2’si (%9,5) Avukat, 1’i (%4,8) boyacı, 1’i (%4,8) doktor, 2’si (%9,5) esnaf, 2’si (%9,5) inşaat işçisi, 2’si (%9,5) memur, 2’si (%9,5) mühendis, 6’sı (%28,6) öğretmen, 2’si (9,5) çiftçi ve 1’i (%4,8) tekstil sektöründe işçi olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Eşlerinin Türkiye’deki Mesleklerine Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Boyacı	1	4,8
Doktor	1	4,8
İnşaat İşçisi	3	14,3
İşçi	4	19,0
Öğretmen	10	47,6
Tekstil işçisi	1	4,8
Tercüman	1	4,8
Toplam	21	100,0

Tablo 8’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların eşlerinin Türkiye’deki meslekleri incelendiğinde 1’i (%4,8) boyacı, 1’i (%4,8) doktor, 3’ü (%14,3) inşaat işçisi, 10’u (%47,6) öğretmen, 1’i (%4,8) tekstil işçisi ve 1’i (%4,8) tercüman olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuk Sayısı	<i>f</i>	%
1	7	35,0
2	12	60,0
3	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 9’dan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların 7’sinin (%35) 1 çocuğunun 12’sinin (%60) 2 çocuğunun ve 1’inin (%5) 3 çocuğunun olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Katılımcıların Düzenli Bir İşte Çalışıp Çalışmama Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Çalışıyor	15	55,6
Çalışmıyor	12	44,4
Toplam	27	100,0

Tablo 10'dan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların 15'i (%55,6) düzenli bir işte çalışırken, 12'si (%44,4) düzenli bir işte çalışmadığı görülmektedir.

Tablo 11: Katılımcıların Aylık Gelir Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
0-1404	18	66,7
1405-2000	7	25,9
2000 ve üstü	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 11'den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların aylık kazançları incelendiğinde 18'inin (%66,7) 0-1404 TL (asgari ücret) ücret aralığında, 7'sinin (%25,9) 1405-2000 TL ücret aralığında ve 2'sinin 2000TL ve üstü ücret karşılığında çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 12: Katılımcıların Aylık Gelir Durumlarına Göre Sosyo-ekonomik Düzeylerine İlişkin Algıladıklarına yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Düşük	18	66,7
Orta	9	33,3
Toplam	27	100,0

Tablo 12'den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların aylık gelir durumlarına göre algıladıkları sosyo-ekonomik düzeyleri incelendiğinde 18'inin (%66,7) düşük düzey, 9'unun (%33,3) orta düzey olduğu görülmüştür.

Tablo 13: Katılımcıların Çalışma Koşullarını (süre, emek vb.) Dikkate Aldıklarında Hak Ettikleri Ücreti Alıp/Almadıklarına Yönelik Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%
Hak ettiğim ücretten daha az aldığımı düşünüyorum.	27	100,0
Toplam	27	100,0

Tablo 13'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların tamamı çalışma koşullarını dikkate aldıklarında hak ettikleri ücretten daha az ücret aldıklarını düşündükleri belirlenmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların “Göç sonrasında Eşinize karşı duygu ve sorumluluklarınızda herhangi bir değişim yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Evet	2	9,5
Hayır	19	90,5
Toplam	21	100,0

Tablo 14’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların “Göç sonrasında Eşinize karşı duygu ve sorumluluklarınızda herhangi bir değişim yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 2’sinin (%9,5) “evet” yanıtını verdiği görülürken, 19’unun (%90,5) “hayır” yanıtını verdiği görülmektedir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

K10: eşimin elinden gelen bir şey yok sonuçta. Orada avukattı, burada fabrikada işçi oldu. Ama benim eşim yine de. Bizi korudu daha fazla ama ben çok sinirliyim.

K21: maaşı paylaşıyoruz bu yüzden bazen tartışma oluyor. Ama burada birbirimizden başka kimsemiz yok, en yakın ikimiz ve çocuklarımız kaldı.

Tablo 15: Katılımcıların “Göçten sonra anne baba olarak rollerinizde bir değişiklik oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Evet, oldu	17	85,0
Hayır, olmadı	3	15,0
Toplam	20	100,0

Tablo 15’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan Suriyeli kadınların “Göçten sonra anne baba olarak rollerinizde bir değişiklik oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 17’sinin (%85) “evet, oldu” yanıtını verdiği, 3’ünün (%15) “hayır, olmadı” yanıtını verdiği görülmüştür.

Tablo 16: Katılımcıların “Şuana kadar en yoğun olarak hangi gelir getirici (işleri) faaliyeti kullandınız? (sosyal destekler, akraba yardımları, gündelik veya sürekli olan iş grupları vb.)” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Komşuların yardımı	4	14,8
Akraba yardımları	1	3,7
Gündelik veya sürekli olan iş gruplarında çalışmak	18	66,7
Sivil Toplum Kuruluşlarının Yardımı	4	14,8
Toplam	27	100,0

Tablo 16’de görüldüğü üzere ““Şuana kadar en yoğun olarak hangi gelir getirici (işleri) faaliyeti kullandınız?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde en yoğun olarak

sırasıyla “gündelik veya sürekli olan iş gruplarında çalışmak” (f=18), “komşuların yardımı” (f=4), “Sivil Toplum Kuruluşlarının Yardımı” (f=4) ve “Akraba yardımları” (f=1) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 17: Katılımcıların “Göç etmeden önceki durumunuzu dikkate aldığımızda aile içi geçim stratejilerine yönelik rollerinizde bir değişim yaşandığını düşünüyor musunuz? Bu duruma yönelik örnekler verebilir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Evet	23	85,2
Hayır	4	14,8
Toplam	27	100,0

Tablo 17’de görüldüğü üzere “Göç etmeden önceki durumunuzu dikkate aldığımızda aile içi geçim stratejilerine yönelik rollerinizde bir değişim yaşandığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 23’ünün (%85,2) “evet” yanıtını verdiği, 4’ünün (%14,8) “hayır” yanıtını verdiği belirlenmiştir. Katılımcıların bu duruma yönelik verdiği ifadeler aşağıda kodlanarak gösterilmiştir:

K1: “Düşünüyorum. Orada az çalışıyor ve eve zaman ayırabiliyorduk. Burada kendimi ‘baba’ gibi hissediyorum. Kadın rollerini burada yerine getiremiyorum. Kendimi boş ve işe yaramaz hissediyorum, çocuğuma karşı gergin hissediyorum. 18 gün fabrikada çalıştım, ancak çok zor koşullar altında idim, sert davranıyorlardı ve iş çok ağırdı. Eşim daha fazla çalışıyor burada çok yoruluyor.”

K3: Önceden ev hanımıydım. Şuan da herhangi bir işte çalışmıyorum. Burada maddi durumumuz kötü ama. En azından hepimiz hayattayız. Eskiden olduğu gibi yine eşim çalışıyor bende ev işlerini yapıyorum.

K6: “Suriye’de kadınlar her işte çalışmazdı ama burada kadınlar her işi yapıyorlar, kadın da eve ekmek getiren kişi oldu.”

Tablo 18: Katılımcıların “Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlendiğiniz rolleri dikkate aldığımızda hangi değişimlerin yaşandığını söyleyebilirsiniz? (evde, iş yerindeki vb.) sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Sorumluluğun artması	12	44,4
Çalışma hayatındaki yoğunluğun fazla olması	9	33,3
Çocuklara ayrılan zamanın azalması	6	22,2
Toplam	27	100,0

Tablo 18’da görüldüğü üzere “Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlendiğiniz rolleri dikkate aldığınızda hangi değişimlerin yaşandığını söyleyebilirsiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde 12’sinin (%44,4) “Sorumluluğun artması” , 9’unun (%33,3) “Çalışma hayatındaki yoğunluğun fazla olması” ve 6’sının(%22,2) “Çocuklara ayrılan zamanın azalması” şeklinde olduğu belirlenmiştir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

K2: Burada fazla sorumluluk var. Çalışmak zorundayım, orada ise gönüllü olarak çalışıyordum. Burada erkek gibi olduğumu hissediyorum.

K16: Çalışma saatleri çok uzun burada. Şu anki işimden memnunum, ancak fabrikada çalışırken çok ağır işimiz vardı, karşılığını alamıyorduk. Erkek gibi olduk. Önceden evde oturur kendime bakardım. Şimdi hem çocuk bakımı hem dışarıda çalışmak zorundayım.

K26: Kadın olarak çocuğumla az vakit geçirdiğim için vicdan azabı çekiyorum. Suriye’de rahat çalışma ortamı vardı veya hiç çalışmayabilirdik. Ama burada çalışmak ve erkekler gibi dışarıda olmak zorundayız.

Tablo 19: Katılımcıların “İşinizden memnun musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Evet, memnunum	20	74,1
Hayır, memnun değilim	7	25,9
Toplam	27	100,0

Tablo 19’da görüldüğü üzere “İşinizden memnun musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 20’sinin (%74,1) “evet, memnunum”, 7’sinin (%25,9) “hayır, memnun değilim” dediği belirlenmiştir. Bazı katılımcıların “Sizi memnun eden veya memnun etmeyen durumlar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar şöyledir:

K21: Memnun değilim. Az çalıştım burada ama çok ağır çalıştım.

K12: Memnunum. Sosyal çevre iyi, arkadaşlıklar kurdum. Aynı mesleğime devam edebiliyorum.

K23: Memnunum, çalışma saatleri uygun ancak getirisi yeterli değil.

K24: Memnun olmadım çünkü çok ağır şartlar vardı., evde iş yaptık.

K26: Çalışma saatleri olarak memnunum ancak getirisi buradaki öğretmenlere göre çok az. Sadece korkuyorum işimi kaybetmekten. Buna ihtiyacımız var.

Tablo 20: Katılımcıların “Göç etmeden önce herhangi bir yerde çalışıyor muydunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	<i>f</i>	%
Evet, çalışıyordum	14	51,9
Hayır, çalışmıyordum	13	48,1
Toplam	27	100,0

Tablo 20’den anlaşılacağı üzere “Göç etmeden önce herhangi bir yerde çalışıyor muydunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 14’ünün (%51,9) göç etmeden önce çalıştığı, 13’ünün (%48,1) çalışmadığı belirlenmiştir.

Çalışan Suriyeli kadınların göç etmeden önceki işleriyle göç ettikten sonraki işlerini avantajı ve dezavantajları bakımından kıyaslamaları istenmiştir. Bu duruma yönelik bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 21: Göç eden Suriyeli kadınların eski işi ile yeni işi arasındaki farklılıklara yönelik algıları

Yanıtlar	<i>f</i>	%
Çalışma süresi	6	50,0
Çalışıp/Çalışmamaya yönelik tercih	1	8,3
Maaş Farkı	5	41,7
Toplam	12	100,0

Tablo 21’de görüldüğü üzere Suriyeli kadınların eski işi ile yeni işi arasındaki farklılıklara yönelik algıları incelendiğinde çalışma süresi, maaş farklılığı ve çalışıp/çalışmama tercihinin var olması olduğu belirlenmiştir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

K1: Evet, eski işimde kendime zaman ayırabiliyordum, burada zaman ayıramadım çok ağır işti Türkiye’de çalıştım ve bıraktım.

K2: Evet, Türkiye’de erkek ve kadın ağır işte eşit şartlarda çalışıyorlar. Bu çok zor. Burada çalışmak zorundayım, 2 maaş ile ancak geçinebiliyoruz.

K7: Orada buraya göre yarı zamanlı çalışıyordum. Yani kendi tercihime bağlı idi. Burada çalışmaktan yani iş bulduğum için mutluyum ancak benim için çok yetersiz. Benim bilimsel araştırma yapmam, kendimi geliştirmem gerekirken şimdi

çocuğumun bir ödevine bile yardımcı olamıyorum çünkü Türkçe anlamakta ve anlatmakta zorluk çekiyorum. Bu bana kendimi yetersiz hissettiriyor.

Tablo 22: Katılımcıların “Çocuklarınızla ne tür aktiviteler yapmaktan hoşlanırsınız?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	<i>f</i>	%
Parka gitmek	9	45
Çocuklara ayıracak vakitim olmuyor	6	30
Alış-veriş yapmak	5	25
Toplam	20	100,0

Tablo 22’den anlaşılacağı üzere “Çocuklarınızla ne tür aktiviteler yapmaktan hoşlanırsınız?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 9’unun (%50) parka gitmek, 6’sının (%30) çocuklara ayıracak vaktinin olmadığını, 5’inin (%25) alış-veriş yaptıklarını belirttiği görülmektedir.

Tablo 23: Katılımcıların “Suriye’de boş vakitlerde neler yapıyordunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	<i>f</i>	%
Kitap okuma	10	37,0
Spor yapma	5	18,5
Eşimle baş başa vakit geçirmek	6	22,2
Akrabalara gitmek	10	37,0
Alış veriş yapmak	10	37,0
Çocuklarımı gezdirmek	10	37,0
Enstrüman çalmak	3	11,1

Tablo 23’den anlaşılacağı üzere “Suriye’de boş vakitlerde neler yapıyordunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 10’unun (%37,0) kitap okuma, akrabalara gitmek ve çocuklarımı gezdirmek, 6’sının (%22,2) Eşimle baş başa vakit geçirmek, 5’inin (%18,5) Spor yapma, 3’ünün (%11,1) Enstrüman çalmak olduğu görülmektedir. Bazı katılımcıların bu duruma yönelik ifadeleri şöyledir:

K13: Suriye’de kitap okuma, gezme, insanlarla ilişkiler kurma.

K26: Suriye’de kulüpler, sosyal faaliyetler yapardık çocuklarla. Çok gezerdik. Burada sadece arada parka gidebiliyoruz, çünkü zaman yok.

Tablo 24: Katılımcıların “Eşinizle baş başa vakit geçiriyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	<i>f</i>	%
Evet	5	23,8
Hayır	16	76,2
Toplam	21	100,0

Tablo 24’de görüldüğü üzere “Eşinizle baş başa vakit geçiriyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 5’inin (%23,8) “evet” yanıtını verdiği, 16’sının (%76,2) “hayır” yanıtını verdiği belirlenmiştir.

Tablo 25: Katılımcıların “Evinizin giderlerini ve ihtiyaçlarıyla (fatura, mutfak alış verışı vb.) göç öncesi kim ilgilenirdi, şimdi kim ilgileniyor? sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	Şimdi		Önceden	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Ben ilgileniyordum/ilgileniyorum	3	14,3	2	9,5
Birlikte yapıyorduk/yapıyoruz	7	33,3	11	52,4
Eşim ilgileniyordu/ilgileniyor	11	52,4	8	38,1
Toplam	21	100,0	21	100,0

Tablo 25’de görüldüğü üzere “Evinizin giderlerini ve ihtiyaçlarıyla (fatura, mutfak alış verışı vb.) göç öncesi kim ilgilenirdi, şimdi kim ilgileniyor? sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, göç etmeden önce 2’sinin (%9,5) “ben ilgileniyordum”, 11’inin (%52,4) “birlikte yapıyorduk” ve 8’inin (%38,1) “eşim ilgileniyordu” dediği; göç ettikten sonra 3’ünün (%14,3) “ben ilgileniyorum”, 7’sinin (%33,3) “birlikte yapıyoruz” ve 11’inin (%52,4) “eşim ilgileniyor” dediği belirlenmiştir. Bu duruma yönelik katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir:

K3: Beraber öderdik, şimdi de beraber ödüyoruz ancak daha pahalı.

K5: Her şeyi ben yapıyorum evin reisi benim. Suriye’de ise ben hiç karışmazdım. Eve yardımcı gelirdi.

K6: Birlikte ödüyoruz.

K7: Eşim öderdi, şimdi ben de ödüyorum.

Tablo 26: Katılımcıların “Suriye’ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Evet	19	70,4
Hayır	8	29,6
Toplam	27	100,0

Tablo 26’da görüldüğü üzere “Suriye’ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 19’unun (%70,4) “evet” dediği, 8’inin (%29,6) “hayır” dediği belirlenmiştir. Katılımcıların bu duruma verdikleri bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

K3: Tabi, savaş biter bitmez istiyoruz.

K6: Artık düzenimizi kurduk gitmek istemem ama orayı özellikle köyümü çok özleyorum ziyarete gitmeyi isterim.

K7: inşallah bir gün döneriz.

Tablo 27: Katılımcıların “Eskiye nazaran burada ne gibi değişimler (sosyal, maddi, manevi vb.) yaşadınız? sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	f	%
Maddi değişimler	27	100,0
Manevi değişimler	27	100,0
Sosyal değişimler	25	92,6
Kültürel değişimler	17	63,0

Tablo 27’de görüldüğü üzere “Eskiye nazaran burada ne gibi değişimler (sosyal, maddi, manevi vb.) yaşadınız?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 27’sinin (%100) maddi ve manevi değişimler yaşadığı, 25’inin (%92,6) sosyal değişimler ve 17’sinin (%63,0) kültürel değişimler yaşadığı belirlenmiştir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

K5: Orada çok zengindik, burada zor geçiniyoruz. Burada vakıflar destekliyor. UNİCEF gönüllü çalışan olarak yardım veriyor sadece.

K6: Eşimle Türkiye’de evlendim ama düğün törenimiz olmadı. Savaştan geldiğimiz için üniversitemi bitiremedim tek dersim kaldı. Burada vasıfsız biri olarak kendimi hissettim. Ardından kimliklerimiz gelince Türk medeni kanunlarına göre tekrar resmi olarak evlendik.

K7: Önceden kendi evimiz vardı hem benim hem eşimin. Şimdi ev kira. Eşim daha sınırlı oldu. Ben de aktif olarak çalışmaya başladım. Kendimi bilgisiz hissediyorum burada.

Tablo 28: Katılımcıların “Burada yaşadığınız en büyük zorluklar neler?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	<i>f</i>	%
Barınma sorunu	10	37,0
Maddi ve manevi zorluklar	27	100,0
İş bulma problemi	8	29,6
Kendi mesleğini yapamamak	6	22,2
Aile bireyleriyle zaman geçiremememe	5	18,6
Dil problemi	15	55,6
Kültürel farklılıklar	2	7,4
Yasal çalışma izninin olmaması	4	14,8
Akrabaların olmaması	4	14,8
Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısı	2	7,4
Uzun çalışma süresi	6	22,2
Sağlık sorunları	15	55,6

Tablo 28’de görüldüğü gibi Suriyeli göçmen kadınların burada yaşadıkları en büyük zorluklar sırasıyla maddi ve manevi, dil öğrenimi, sağlık, barınma, iş bulma, kendi mesleğini yapamama, uzun çalışma süresi, aile bireyleriyle zaman geçiremememe, akrabaların olmaması, yasal çalışma izninin olmaması, Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısı ve kültürel farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu duruma yönelik bazı katılımcıları görüşleri şöyledir:

K3: Dil bilemememe, en çok hastanelerde zor oluyor. Maddi ve manevi zorluklar. Doğumda kötü davranma. Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısı. Ailemin büyük çoğunluğunun başka ülkelerde olması ve onlarla görüşememem. Maddi olarak az gelir.

K7: Türkçe bilmemek ve Türkçe kurslarının yeterli olmaması. Çocuklar Türkçe de eğitim alıyorlar ancak oraya döndüğümüzde kendi ana dilleriyle eğitim almamış olacaklarından zorluk çekeceklerini ve kolay adapte olamayacaklarını düşünmek beni korkutuyor. Bir diğeri de geçim sıkıntısı yaşamak oldu. Burada hayat çok pahalı. Kazanç az.

Tablo 29: Katılımcıların “Genel olarak çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Yanıtlar	<i>f</i>	%
İyi	25	92,6
Kötü	2	7,4
Toplam	27	100,0

Tablo 29’da görüldüğü üzere “Genel olarak çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde 25’inin (%92,6) “iyi”, 2’sinin (%7,4) kötü olarak niteledikleri belirlenmiştir. Bu duruma yönelik bazı katılımcı görüşleri şöyledir;

K16: Komşuların yardımını ile yatak, koltuk aldık. Çok yardımcı oldular.

K17: Çevredekilerin ön yargısı var. Örneğin; otobüs durağında insanlar beklerken bizi gördüklerinde bakıyorlar bize, bilmiyorum neden bakıyorlar. Biz farklı bir ülkeden geldik ama biz farklı değiliz, biz de insanız. Bir gün savaş biterse evlerimize, kendi vatanımıza gitmek en çok istediğim şey.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde göç eden kadınların aile içi geçim stratejilerindeki rol değişimlerini incelemek amacıyla yapılan nitel çalışmada İstanbul ilinde yaşayan Suriyeli kadınların araştırma sorularına yönelik görüşlerinden ortaya çıkan bulgular, literatürdeki diğer araştırmalarla karşılaştırılmıştır.

Göçün literatürde farklı boyutlarını, farklı bakış açılarını ve yaklaşımlarını ele alan pek çok çalışmanın var olduğu görülmektedir. Benzer biçimde göçle ilgili birçok tanımın yapıldığı da söylenebilir. Genel olarak göçü siyasal, toplumsal ya da ekonomik durumlardan kaynaklanan sorunlar nedeniyle bireylerin ya da toplulukların buldukları yerlerden başka bir yere gitme eylemi olarak tanımlayabiliriz.

1990'lardan sonra tüm dünyayı yeniden şekillendiren politik, sosyolojik ve ekonomik olayların başında göç gelmektedir (Toksöz, 2006). Birleşmiş Milletler verilerine göre ana vatanlarından ayrılıp başka ülkelerde yaşayan 258 milyon göçmen olduğu belirtilmektedir. Ayrıca uluslararası göçmenlerin sayısı 2000 yılından bu yana yüzde 49'luk artışla 2017'de 258 milyona yükselmiştir. Bu göçmenlerin 26 milyonu (yüzde 10'unun) mülteci veya sığınmacı konumunda kaldıkları belirtilmektedir. Ayrıca raporda 2017 yılındaki göçmenlerin yüzde 48,4'ünün kadın olduğu, Afrika ve Asya dışındaki tüm bölgelerde kadın göçmenlerin sayısının erkeklerden fazla olduğu görülmektedir (International Migration Report, 2017).

2011 yılında Suriye'de yaşanan yaşanan iç karışıklık nedeniyle ülkemize kitlesel göçlerin yapıldığı söylenebilir. 24 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan Suriyeli mülteci sayısının bir önceki aya göre 507 kişi artarak toplam 3 milyon 589 bin 384 kişi olduğu belirtilmektedir. Mültecilerin 1 milyon 947 bin 53'ü erkeklerden, 1 milyon 642 bin 331'i ise kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Araştırmalar sonucu belirtilen rakamlar dikkate alındığında bu büyüklükte yaşanan bir göçün birçok açıdan izlenmesi gereken bir durum olduğunu göstermektedir. Bu araştırmadaki göç eden kadınların yaş dağılımları incelendiğinde 27 ile 37 aralığında değiştiği belirlenmiştir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırma incelendiğinde göç eden bireylerin büyük çoğunluğunun bu yaş aralığında olduğu görülmektedir (multeciler.gov, 2018).

Göçmenlerin medeni durumları incelendiğinde evli olan bireylerin daha fazla olduğu (%77,8 oranında) görülmüştür. Kariman (2015) tarafından yapılan araştırmada Isparta'da bulunan sığınmacıların %51,50 si evli duruma sahipken %41 i bekâr ve %7,50 si ise dul olarak tespit edilmiştir. Doğan ve Karakuyu (2016) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçların bulunduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmen kadınların eğitim düzeyleri incelendiğinde çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Doğan ve Karakuyu (2016) tarafından yapılan araştırmada % 34'ü lise mezunu, % 30'u ilk ve ortaokul mezunu, % 9'u üniversite mezunu iken % 27'sinin okuması yazması olmadığı belirlenmiştir.

2011 yılında Suriye'de yaşanan kriz sonrası Türkiye'ye yaşanan göçün sürekli arttığı birçok araştırmada (Yıldız, 2013; Harunoğulları, 2016) görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların Türkiye'de Bulunma Süreleri dikkate alındığında ülkelerinde yaşadıkları kriz sonrası göç ettikleri söylenebilir. Bu araştırmadaki göçmen kadınların 2014 yılından sonra Türkiye'ye göç ettikleri belirlenmesi, diğer araştırmalardaki bulgularla benzerlik göstermektedir.

Suriyeli kadınların kendi ülkelerindeki meslekleri incelendiğinde avukat, biyolog, esnaf, ev hanımı, hemşire, kuaför, mühendis, öğrenci, öğretmen ve terzi oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların göç ettikten sonra meslekleri incelendiğinde ev hanımı, hemşire, kuaför, öğretmen, terzi ve işsiz oldukları görülmüştür. Mesleklere yönelik durum incelendiğinde ülkeler ve topluluklarda icra edilmesinde farklılık göstermeyen mesleklerin sürdürüldüğü, fakat bulunulan topluma veya ülkeye özel meslek gruplarının sürdürülemediği görülmüştür. Benzer durumun bu araştırmadaki evli kadınların eşlerinin de yaşadığı belirlenmiştir. Örnek olarak, Suriye'de kuaför olan kadının Türkiye'de aynı mesleği yaptığı görülmektedir. Aynı şekilde inşaat işçisi eşin Türkiye'de mesleğini hali hazırda sürdürdüğü belirlenmiştir. Fakat Avukat olan göçmen kadının mesleğini yapamadığı görülmektedir. Ayrıca Suriye'de aldıkları diplomaların Türkiye'de geçerli olmaması veya geçerliliğin onaylanma sürecinin uzun sürmesi gibi nedenlerde farklı meslek gruplarına yönelmelerine neden olmuştur (Barın, 2015). Çetin (2016) Suriyeli mültecilerin en dezavantajlı durumunun devlet katında halen geçici olarak konumlandırılmaya devam etmeleri olduğunu belirtmektedir. Çünkü "geçici koruma" statüsü altında mülteci olarak tanımlanan kişilerin bazı kritik haklardan mahrum veya sınırlı bir kapsamda faydalanabilir. Bunların başında çalışma izni hakkı gelmektedir. 2016'da yapılan son düzenlemeyle bu konuda bazı düzenlemelere gidilse

de Suriyeli sığınmacılara çalışma iznini tümüyle açan bir yapı oluşturulamamıştır. Ayrıca bir işletmede istihdam edilebilecek yabancı işçi sayısı toplam işçilerin yüzde onunu geçemeyeceği belirtilmektedir. Bu nedenle göçmen kadınların Suriye’de icra ettiği mesleğe yönelik Türkiye’de işe girmeleri zorlaşmaktadır. Bu durum araştırmanın bulguları incelendiğinde Suriye’deki farklı meslek gruplarında olan kadınların, Türkiye’de öğretmenlik yaptıkları görülmektedir.

Katılımcıların düzenli bir işte çalışıp çalışmadığı incelendiğinde yüzde 55,6’sının düzenli bir işi olduğu görülmüştür. AFAD 2017 analiz raporuna göre; göç edenlerin düzenli bir işte çalışıp çalışmadığı incelendiğinde yüzde 55,6’sının düzenli bir işi olduğu görülmüştür. Kamp dışında yaşayan Suriyeli misafirlerin yaklaşık yüzde 76’sı son bir ayda çalışmamıştır. Örneğin, erkeklerin yaklaşık yüzde 63’ü ve kadınların ise yaklaşık yüzde 91’i son bir ayda çalışmamıştır. Buna karşılık, çalışanların yüzdesi çok az olmakla birlikte erkeklerde kadınlara göre biraz daha yüksektir. Erkeklerin yaklaşık yüzde 36’sı son bir ayda çalışmışken kadınların ancak yaklaşık yüzde 8’ü son bir ayda çalışmıştır.

Katılımcıların aylık gelir durumları incelendiğinde yüzde 66,7’sinin en fazla asgari ücret aldığı belirlenmiştir. Aylık gelir düzeylerine yönelik algılarının ise “düşük” olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılar çalışma koşullarını (süre, emek vb.) dikkate aldıklarında hak ettikleri ücreti alıp/almadıklarına yönelik görüşleri incelendiğinde kadınların tamamının hak ettiği ücretten daha az aldığını düşündükleri belirlenmiştir. Çetin (2016) Suriyeli işçiler açısından en büyük mağduriyetlerden birinin düşük ücret problemi olduğunu belirtmiştir. Bu durum 2016 yılında Resmi Gazete yayınlanan “geçici koruma sağlanan yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenemez” hükmüyle giderilmeye çalışılsa da, çok yoğun bir emek sömürsü altında çalışan kaçak işçilerin bulunduğu (Şahin, 2015) belirtilmektedir. Ayrıca Korkmaz (2018) Suriyeli mültecilerin asgari ücretten yaklaşık 3 te bir oranında daha düşük ücrete çalıştıklarını ifade etmektedir. Kariman (2015) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de çalışma izniniz var mı? sorusuna 23 evet cevabını verirken, 177 mülteci ise hayır cevabını verdiği görülmüştür. Bu durum kaçak olarak Suriyelilerin çalıştırıldığının göstergesi olarak kabul edilebilir. Kaçak işçi çalıştırmanın en temel nedeni düşük maaş verilmesinden kaynaklanmaktadır (Korkmaz, 2018). Araştırmalardaki sonuçlar bu araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Kadınların Suriye'deki aile geçim stratejilerine yönelik rolleri ile Türkiye'deki durumlarının karşılaştırılması incelendiğinde çoğunluğunun (%66,7) bir değişim yaşadığı görülmektedir. Aile geçim stratejilerine yönelik rollerde yaşanan bu değişimin eşlerine karşı duygu ve sorumluluklarında bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Ayrıca kadınların ebeveyn olarak görev ve sorumlulukları açısından bir değişim yaşadıkları tespit edilmiştir. Birçok göçmen kadının eskisi kadar çocuklarına vakit ayıramadığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri incelendiğinde ağırlıklı olarak ekonomik ve psikolojik süreçlerden kaynaklandığı görülmektedir. Dedeoğlu ve Gökmen (2011: 1) hem kadın hem göçmen olmanın belli vatandaşlık ve sosyal haklardan yoksun kalınmasına, mevcut kaynaklara ulaşırken engellerle karşılaşmasına neden olabileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca düşük ücret karşılığında daha uzun süre çalışmak, cinsel ve fiziksel istismara uğramak, eğitim fırsatlarına erişme gibi durumlardan mahrum kalınması kadın hayatını birçok yönden olumsuz etkilemektedir (Anthias ve Davis 1992: 43). Buz (2006) kadınların savaş, çatışma ve göç olaylarının en ağır bedelini ödeyenlerin kadınlar olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların gelir getirici faaliyetleri incelendiğinde yoğun olarak (%66,7) gündelik veya sürekli olarak bir işte çalıştıkları görülmüştür. Bu durumu sırasıyla sivil toplum kuruluşları ile komşu ve akraba yardımlarının takip ettiği belirlenmiştir. Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlenilen roller dikkate aldığınızda göç ettikten sonra yaşanan değişimler sırasıyla incelendiğinde sorumluluğun artması, çalışma hayatındaki yoğunluğun fazla olması ve çocuklara ayrılan zamanın azalması şeklinde olduğu görülmüştür.

Katılımcıların göç ettikten sonra yaptıkları işe yönelik memnuniyet düzeyleri incelendiğinde çoğunluğunun (%74,1) memnun olduğu belirlenmiştir. Memnuniyet düzeyleri iyi olan bireylerin görüşleri incelendiğinde iş yeri ortamındaki arkadaşlık ve azda olsa maddi getirinin ailelerinin geçimleri için önemli olduğunu vurguladıkları görülmüştür. Memnuniyet düzeyleri düşük olan bireylerin ise yoğun olarak çalışma saatlerinden şikâyetçi oldukları belirlenmiştir. Ayrıca bulgular incelendiğinde kadınların eski işi ile yeni işi arasındaki farklılıklara yönelik düşünceleri incelendiğinde de öncelikli olarak çalışma süresinin farklılık gösterdiğini belirttikleri görülmüştür.

Katılımcıların aile içi rolleri incelendiğinde eşi ve çocuklarına yeterince vakit geçiremedikleri görülmektedir. Suriye'de aile ve sosyal hayatları için yeterli zamanlarının olduğu ifade ettikleri, Türkiye'de ise kadınların iş hayatında erkek gibi

çalıştıkları bu nedenle mevcut rollerinde sürekli ve zorunlu bir değişim yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ev giderleri ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik eski ve yeni durumları arasındaki rol değişimleri incelendiğinde kadınların göçten sonra üzerlerine düşen maddi sorumlulukların arttığı söylenebilir. Katılımcıların eskiye nazaran maddi, manevi, sosyal ve kültürel anlamda değişim yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Katılımcıların göç ettikten sonra yaşadıkları zorluklar sırasıyla incelendiğinde maddi ve manevi zorluklar, dil problemi, sağlık sorunları, barınma sorunu, kendi mesleğini yapamamak, uzun çalışma süresi, aile bireyleriyle zaman geçirememek, yasal çalışma izninin olmaması, akrabaların olmaması ve Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca “Genel olarak çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorusuna katılımcıların 25’inin (%92,6) iyi olarak; 2’sinin (%7,4) kötü olarak nitelendikleri görülmüştür. Küçükşen (2017) tarafından yapılan araştırmada Suriyeli kadınların genelde beslenme ve giyim ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşıladıkları fakat barınma konusunda zorluk yaşadıkları belirlenmiştir. AFAD (2014) Suriyeli kadınların Türkçe öğrenme istekleri incelendiğinde kamp dışındakilerin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Kamp içinde yaşayan Suriyelilerin aynı dili konuşmasından dolayı Türkçe öğrenme ihtiyaçlarını hissetmedikleri ifade edilmektedir. Mercan Uzun ve Bütün (2016) sığınmacıların yaşadığı problemlerin beslenme, barınma, temizlik gibi temel ihtiyaçlar olduğunu belirtmektedir. AFAD (2017) tarafından yapılan araştırmada genel olarak Suriyelilerin yüzde 66’sının sağlık hizmetlerinden faydalandığını belirtilmektedir. Cinsiyet açısından sağlık hizmetlerinden faydalanma oranları incelendiğinde erkeklerin yüzde 66,9 kadınlarda ise yüzde 61,4 olduğu belirlenmiştir. Kamplardaki Suriyeli misafirler arasında sağlık hizmetlerinin kullanım oranı oldukça yüksektir. Kamplarda yaşayan erkeklerin yaklaşık yüzde 96,50’si ve kadınların yaklaşık yüzde 98,70’i toplamda ise yüzde 97,20’si sağlık hizmetini kullanmışlardır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin sığınmacı ve mülteciler açısından jeopolitik konumu ve izlediği politika nedeniyle son yıllarda göçmenler açısından önemli bir ülke olduğu söylenebilir. Özellikle 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle cumhuriyet sonrası tarihte Anadolu'ya en büyük göç hareketi başlamıştır. BM raporunda 2017 yılı itibariyle göç eden bireylerin yüzde 48,4'ünün kadın olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle bu araştırmada göç eden kadınların aile geçim stratejilerindeki rol değişimleri incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına yönelik sonuçlar maddeler halinde aşağıdaki verilmiştir:

- Katılımcıların 2'si (%7,4) 27 yaşında, 1'i (%3,7) 28 yaşında, 3'ü (%11,1) 29 yaşında, 1'i (%3,7) 30 yaşında, 2'si (%7,4) 31 yaşında, 7'si (%25,9) 32 yaşında, 1'i (%3,7) 33 yaşında, 3'ü (%11,1) 34 yaşında, 2'si (%7,4) 35 yaşında, 4'ü (%14,8) 36 yaşında ve 1'i (%3,7) 37 yaşında olup, 21'i (%77,8) evli, 6'sı (%22,2) bekârdır. Araştırmaya katılan Suriyeli göçmen kadınların eğitim düzeyleri incelendiğinde 23'ü (%85,2) üniversite, 4'ü (%14,8) lise mezunu olduğu görülmüştür. Türkiye'de bulunma süreleri incelendiğinde 1'i (%3,7) 2 yıl, 12'si (%44,4) 3 yıl, 10'u (%37) 4 yıl, 3'ü (%11,1) 5 yıl ve 1'i (%3,7) 6 yıl olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların Suriye'deki meslekleri incelendiğinde 2'si (%7,4) Avukat, 1'i (%3,7) Biyolog, 2'si (%7,4) esnaf, 4'ü (%14,8) ev hanımı, 2'si (%7,4) hemşire, 1'i (%3,7) kuaför, 1'i (%3,7) mühendis, 8'i (29,6) öğrenci, 5'i (%18,5) öğretmen ve 1' (%3,7) terzi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki mesleklerine yönelik frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde ise 7'si (%25,9) ev hanımı, 2'si (%7,4) hemşire, 1'i (%3,7) kuaför, 14'ü (%51,9) öğretmen, 1'i (%3,7) terzi ve 2'si (%7,4) işsiz olduğu görülmüştür. Eşlerinin Suriye'deki meslekleri incelendiğinde 2'si (%9,5) Avukat, 1'i (%4,8) boyacı, 1'i (%4,8) doktor, 2'si (%9,5) esnaf, 2'si (%9,5) inşaat işçisi, 2'si (%9,5) memur, 2'si (%9,5) mühendis, 6'sı (%28,6) öğretmen, 2'si (9,5) çiftçi ve 1'i (%4,8) tekstil sektöründe işçi olarak çalıştığı görülürken, Türkiye'de 1'i (%4,8) boyacı, 1'i

(%4,8) doktor, 3'ü (%14,3) inşaat işçisi, 10'u (%47,6) öğretmen, 1'i (%4,8) tekstil işçisi ve 1'i (%4,8) tercüman olarak çalıştığı görülmüştür.

- Katılımcıların 7'sinin (%35) 1 çocuğunun 12'sinin (%60) 2 çocuğunun ve 1'inin (%5) 3 çocuğunun olduğu görülmektedir.
- Suriyeli kadınların 15'i (%55,6) düzenli bir işte çalışırken, 12'si (%44,4) düzenli bir işte çalışmadığı tespit edilmiştir.
- Aylık durumları incelendiğinde 18'inin (%66,7) 0-1404 TL (asgari ücret) ücret aralığında, 7'sinin (%25,9) 1405-2000 TL ücret aralığında ve 2'sinin 2000TL ve üstü ücret karşılığında çalıştıkları belirlenmiştir.
- Aylık gelir durumlarına göre sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin algıladıkları incelendiğinde 18'inin (%66,7) düşük düzey, 9'unun (%33,3) orta düzey olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcıların çalışma koşullarını (süre, emek vb.) dikkate aldıklarında hak ettikleri ücreti alıp/almadıklarına yönelik algıları incelendiğinde katılımcıların tamamının hak ettikleri ücretten daha az ücret aldıklarını belirttikleri görülmüştür.
- Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlendikleri rolleri dikkate aldıklarında yaşadıkları değişimler sırasıyla incelendiğinde sorumluluğun artması, çalışma hayatındaki yoğunluğun fazla olması ve çocuklara ayrılan zamanın azalması şeklinde olduğu belirlenmiştir.
- Göçmenlerin işlerine yönelik memnuniyet durumları incelendiğinde 20'sinin (%74,1) memnun olduğu görülürken, 7'sinin (%25,9) memnun olmadığı belirlenmiştir.
- Göç eden Suriyeli kadınların eski işi ile yeni işi arasındaki farklılıklara yönelik vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, çalışma süresi, çalışıp/çalışmamaya yönelik tercih ve maaş farkı olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcıların çocuklarıyla yapmış oldukları faaliyetler sırasıyla incelendiğinde, parka gitmek (%45), çocuklara ayıracak vakitim olmuyor (%30) ve alış-veriş yapmak (%25) olduğu görülmüştür.

- Göçmen kadınların ülkelerinde boş vakitlerinde yaptıkları aktiviteler incelendiğinde, kitap okuma, akrabalara gitmek, alış veriş yapmak, eşimle baş başa vakit geçirmek, çocuklarını gezdirmek, spor yapma ve enstrüman çalmak olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların eşleriyle birlikte vakit geçirip geçirmediğine yönelik ifadeleri incelendiğinde 5'inin (%23,8) birlikte vakit geçirebildiği, 16'sının (%76,2) yeterli vakit geçiremediğini belirttikleri görülmüştür.
- Evinizin giderlerini ve ihtiyaçlarıyla (fatura, mutfak alış verışı vb.) göç öncesi kim ilgilenirdi, şimdi kim ilgileniyor sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, göç etmeden önce 2'sinin (%9,5) "ben ilgileniyordum", 11'inin (%52,4) "birlikte yapıyorduk" ve 8'inin (%38,1) "eşim ilgileniyordu" dediği; göç ettikten sonra ise 3'ünün (%14,3) "ben ilgileniyorum", 7'sinin (%33,3) "birlikte yapıyoruz" ve 11'inin (%52,4) "eşim ilgileniyor" dediği belirlenmiştir.
- Katılımcıların "Suriye'ye geri dönmeyi düşünüp düşünmediklerine yönelik verdikleri yanıtlar incelendiğinde, 19'unun (%70,4) dönmeyi düşündüğü, 8'inin (%29,6) düşünmediği tespit edilmiştir.
- Kadınların eskiye nazaran burada ne gibi değişimler (sosyal, maddi, manevi vb.) yaşadınız sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, 27'sinin (%100) maddi ve manevi değişimler yaşadığı, 25'inin (%92,6) sosyal değişimler ve 17'sinin (%63,0) kültürel değişimler yaşadığı belirlenmiştir.
- Türkiye'de yaşadıkları en büyük zorluklar incelendiğinde Maddi ve manevi zorluklar, dil öğrenimi, sağlık, barınma, iş bulma, kendi mesleğini yapamama, uzun çalışma süresi, aile bireyleriyle zaman geçiremememe, akrabaların olmaması, yasal çalışma izninin olmaması, Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısı ve kültürel farklılıklar olduğu belirlenmiştir.
- Göçmenlerin genel olarak çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, 25'inin (%92,6) "iyi", 2'sinin (%7,4) kötü olarak niteledikleri belirlenmiştir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda bir takım öneriler şöyledir:

- Farklı illerde göç eden kadınların aile geçim stratejilerini incelemek amacıyla nicel veya nitel çalışmalar yapılabilir.

- Göç eden kadınların aile geçim stratejilerine yönelik algıları incelendiğinde önceki durumlarına göre bir değişim yaşadıkları belirlenmiştir. Özellikle katılımcıların yoğun olarak çocuklarına zaman ayıramadıkları, iş yükünün, çalışma sürelerinin fazla olması ve aldıkları ücretlerin düşük olduklarından şikâyet ettikleri görülmüştür. Ülke politikalarında göçmenlere yönelik sosyal aktiviteleri arttırıcı faaliyet çalışmaları yapılmalıdır. Türkiye’de kadınların çalışma saatleri ve iş yükünün fazla olması bir diğer belirlenen olumsuz durumlardandır. Sosyal düzenin ve aile yapısının korunması açısından kadınlara verilecek işlerde işverenlere bu hususta bilgilendirilmeler yapılarak yardımcı olmaları istenilebilir. Bu bilgilendirilmeler kamu spotu reklamı, sosyal ağlar veya STK’lar aracılığıyla yapılması daha geniş kitlelere ulaşılması açısından önemli olabilir. Ayrıca göçmenlerin sağlık güvencesi olmadan, yasa dışı düşük ücretlerle çalışmasını engellemek amacıyla denetimlerin artırılması gerekmektedir.
- Araştırmanın bulguları incelendiğinde göçmenlerin yaşadıkları en büyük sorunlardan birinin Türkçeyi bilmeme olduğu görülmüştür. Bu duruma yönelik Milli Eğitim Bakanlığının hizmetiçi eğitim kursları veya üniversitelerin Türkçe Öğretimi Merkezlerinden (TÖMER) destek alınması planlanarak uygulamaya konulabilir.
- Bu araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumlarının en az lise düzeyinde olduğu görülmüştür. Eğitimi durumu daha düşük bireyler üzerinde de çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca bu araştırmada sadece kadınların aile içi geçim stratejilerine yönelik rolleri incelenmiştir. Erkekler üzerinde yapılacak araştırma literatüre farklı açıdan katkı sağlayabilir.
- Göçmen kadınların göç ettikten sonra sosyal aktivitelerin kısıtlı bir hal aldığı görülmektedir. Ülkelerin göçmenlere yönelik izledikleri politikalar içerisinde sunulacak sosyal aktivitelerin niceliği ve niteliğinin artırılması önerilmektedir.
- Gelen dezaavantajlı grupların, ailelerin ve bireylerin, yapılan araştırmalarla yaşadıkları/baş etmeye çalıştıkları sorunlar tespit edilerek yerinde müdahale ile ileride daha büyük sorunların çıkmaması adına önleyici uygulamalar ve tedbirler alınmalıdır.

7. KAYNAKÇA

- ABDULLA, M. Q. (2017) *Afganistan Türklerinde Aile ve Evlilik (Andkhoy Örneği)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Kayseri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ADAMS, R., DOMINELLI, L., PAYNE, M. (2015), Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar, Ed: TUNCAY, T., Nika Yay., Ankara.
- ADIGÜZEL, Y. (2016), Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu, Ed: Esen,A ve Duman, M. *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (s. 170-180) İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- AFAD, (2017). *Suriye krizi insani yardım operasyonu*. 10.08.2017 tarihinde https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/67066144_eylul-2017-suriye-krizi-insani-yardim-operasyonu-raporu.pdf adresinden alınmıştır.
- AKGÜNDÜZ, A. (1998). Migration to and from Turkey, 1783–1960: Types, numbers and ethno-religious dimensions. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 24(1), 97-120.
- AKŞİT, B. T., (1998) ‘*Göç Araştırmalarında Hızlı Değerlendirme Metodolojisi*’, *Türkiye’de İç Göç*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- AKŞİT, G., Bozok, M., & Bozok, N. (2015). Zorunlu göç, sorunlu karşılaşmalar: hisar köyü, neşehir’deki suriyeli göçmenler örneği. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 92-116.
- Ansiklopedisi*, III, Ankara, 1991, 96.
- ANTHIAS, F. & Davis, N. (1992), *Racialized Boundaries: Race, Nation, Gender, Colour, and Class and the Anti-Racist Struggle*, London; New York: Routledge.
- APAK, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mukaddime*, 5(2), 53-70.
- ATEŞ, H. & ES, M. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48).
- ATIŞ, F. (2010). *Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- AYDIN YILMAZ, S. (2016), Suriyeli Mülteci Kadınlar: Göç Travması ve Entegrasyon, Ed: Esen,A ve Duman, M. , *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (195-211), İstanbul.
- BAL, H. (1999). *Kent Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, 5. Baskı, Isparta.
- BALCIOĞLU, İ. (2007). *Sosyal ve Psikolojik Açından Göç*. Bilge Yayıncılık.
- BARBELET, V. (2017). *Livelihood Strategies of Central African refugees in Cameroon.*, London,HPG Working Paper <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/11371.pdf>. Erişim tarihi:20.03.2018
- BARIN, H. (2015). Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 10-56.

- BERRY, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations*, 29(6), 697-712.
- BUZ, S. (2006). *Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara
- BÜLBÜL, S. & KÖSE, A. (2010). Türkiye'de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçkleme yöntemi ile incelenmesi. *Istanbul University Journal of the School of Business Administration*, 39(1). (s:75-94)
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- CASTLES, S. ve Miller, J. M. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CASTLES, S., De Haas, H. & Miller, M. J. (2013). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan, New York
- CEBECİ, M. (2015). Sosyolojik Açıdan Göç ve Göçmenlerin Sosyal Kültürel Entegrasyonları: Kavramsal bir Çalışma. (Ed. Canatan, K., Birinci, M., Çağlar, İ., Kryvenko, Y., Öksüz, S. Ve Altun, F.). *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu* bildiriler kitabı içinde (135-158). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- ÇAKIR, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011(24), 129-142.
- ÇELİK, F. (2006). İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27). 149-170.
- ÇETİN, İ. (2016). Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana-Mersin Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1001-1016.
- DEDEOĞLU, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86, 139-170.
- DEGNI, F., PÖNTINEN, S., & MÖLSÄ, M. (2006, May). Somali parents' experiences of bringing up children in Finland: Exploring social-cultural change within migrant households. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*(Vol. 7, No. 3).
- DENİZ, A. Ç., HÜLÜR, A. B. & EKİNCİ, Y. (2016). Göç, Strateji Ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri. *Journal Of International Social Research*, 9(42),1077-1087.
- TUZCU, A. & ILGAZ, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerine etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56-67.
- DOĞAN, B., & KARAKUYU, M. (2017). Suriyeli Göçmenlerin Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Özelliklerinin Analizi: İstanbul Beyoğlu Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (33), 302-333.
- DOĞANAY, H. (1991). *Türkiye'de Göçler ve Aile Yapısına Tesiri*. Türk Aile Ansiklopedisi, 3. Cilt, AAK Yayını, Ankara.

- EKİCİ, S. & TUNCEL, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- EKİZ, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ERDER, S. (2006). *Refah Toplumunda Getto*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- ERDER, S. (2015). *İstanbul Bir Kervansaray (Mı?): Göç Yazıları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ESEN, A. & DUMAN, M. (2016). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler’* (171-193), İstanbul, Wald Yayınları
- FRANK, A. (2014). The Self-Reliance Strategy and Refugee Livelihoods: Evidence from Oruchinga Refugee Settlement, South Western Uganda. *International Journal of Research in the Social Sciences*, 4(5), 59 -65.
- GERAY, C. (1997). *Kentleşme ve Konut Politikaları Açısından Yeni Yerleşmeler. Toplum ve Göç,(II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 20-22 Kasım 1996, Mersin)*, Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara.
- GIDDENS, A. (2008). *Sosyoloji*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- GURURAJA, S. (2000). Gender Dimensions of Displacement. *Forced Migration Review*, 9(2000), 13-16.
- GÜN, Z. (2002). *Ergen Ruh Sağlığı ve Göç*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÜNAY, G. & BENER, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153), 157-171.
- GÜRKAN, M. (2006). *Sosyolojik açıdan göç ve yasadışı göç hareketleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- HARUNOĞULLARI, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi*, 3(1), 29-63.
- HARVEY, C., GARWOOD, R. & EL-MASRI, R. (2013). *Shifting Sands: Changing gender roles among refugees in Lebanon*. Oxfam International.
- HAZAN, J., C. (2012). Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler. İçinde, İhlamur-Öner, S. G. ve Şirin Öner N. A. (der.) *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. (ss. 183-197) .İstanbul: İletişim Yayınları.
- ULUSLARARASI GÖÇ HUKUKU. (2018). Göç Terimler Sözlüğü. 11.01.2018 tarihinde http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf adresinden alınmıştır.
- ILGAR, M. Z. Ve Ilgar Coşkun, S.(2015), Göç ve Göçmenliğin Psikolojik Yansımaları (Vatansız Vatandaş Olmak), *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu* (159-178), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- IFSW (International Federation of Social Workers), (2018), <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/> Erişim Tarihi: 20.07.2018

- IOM. (2009). *Migration, climate change and the environment*. http://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/policy_and_research/policy_documents/policy_brief.pdf Erişim Tarihi: 03.02.2018
- IŞIK, O., PINARCIOĞLU, M. (2009). Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği, İletişim Yayınları: İstanbul.
- İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN, A. (2011). Göçmen ailelerin uyum süreci: Kaynaklar ve engeller. Y. Özkan (eds.) içinde, *Sosyal dışlanma ve aile: Sosyal hizmet müdahalelerinde güçlendirme yaklaşımı* (s. 107-122). Ankara: Maya Akademi.
- İÇDUYGU, A. & SİRKECİ, İ. (1998). Türkiye’de İç göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri. *Türkiye’de İç göç, Türkiye’de İçgöç ve Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*, , Ed: Ahmet İçduygu, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- İçli, Gönül,(2012) '*Sosyolojiye Giriş*', Anı Yayıncılık, Ankara.
- İLKARACAN, P. ve İLKKARACAN, İ., (1998). *1990’lar Türkiye’sinde Kadın ve Göç, Bilanço 98: 75 Yılda Köyden Şehirlere İçinde*, (ss. 305- 322). Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul.
- KAKAÇ TOĞLUK, Ç.(2009). *Göç Eden Kadınların Kişisel Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı
- KARASU, M. A. (2017). Göç ve Uyum Sorunu, (Ed: Yatkın, A.) *Kamu Yönetimi Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s:631-649). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- KARİMAN, S. (2015). *Türkiye’ye göç eden mültecilerin sosyal hayata uyum sürecinin incelenmesi : Isparta örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- KELEŞ, R. (1996). *Kentleşme Politikası*. İstanbul: İmge Yayınları.
- KORKMAZ, M. (2018). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Değerlendirmeler. *Sosyal Güvence*, (13), 57-83.
- KOYUNCU, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri Suriyeliler*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- KÜÇÜKŞEN, K. (2017). Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi- Journal of the Human and Social Science Researches*, 6(5), 2399-2413.
- KÜÇÜKVATAN, M. (2011). Soğuk Savaşın Türk Dış Politikasına Etkileri Ve 1957 Türkiye-Suriye Bunalımı, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (11): 73-91.
- KÜMBETOĞLU, B. & GEDİK, H., B. (2005). *Gelenekten Geleceğe Antropoloji*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- LEE, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- MARTİN, S., F. (2004). *Refugee Women*, 2nd ed., Lexington Books, Lanham, Maryland.
- MEMİŞ, H. (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis’te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52).

- MATHEWS, J. (2018). Political Factors in Migration. 10.03.2018 tarihinde <https://sciencing.com/political-factors-migration-8212756.html> adresinden alınmıştır.
- MERCAN Uzun, E., BÜTÜN, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- MILES, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. 1994. Beverly Hills: Sage Publications.
- OYTUN, O. ve GÜNDOĞAR, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*. Ankara: ORSAM- TESEV Rapor No: 195.
- ÖNER, G. I., & Ören, A. Ş. (2012). *Küreselleşme Çağında Göç*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ROBSON, C. (1993). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers*, Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- SAĞLAM, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*. 5(1), 33-44.
- SAKA, A. (2017). *Farklı Aile Yapısına Sahip Ergenlerin Öz-Yeterlilik ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı.
- SARI M. (2004). *Mersin'de Kentleşme, Göç, Bütünleşme ve Kent Yoksulluğu (Demirtaş Mahallesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyoloji Anabilim Dalı.
- ŞAHİN, C. (2014). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57- 67.
- ŞAHİN, Ç. (2015). *Türkiye'de Göçmen İşçiler Sorunu*.
<http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2015-104-cigdemsahin.pdf>
- Erişim: 12.01.2018
- ŞEKER, D. & UÇAN, G. (2016). Göç sürecinde kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 199-214.
- ŞENCAN, M. N. (2013). *Türkiye'ye göç eden Bulgaristan Türkü kadınların göç hikayeleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TDK (2018). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 17.01.2018 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- TAŞCI, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 10, 177-204.
- TEBER, S.(1993). Göçmenlik Yaşantısı ve Kişilik Değişimi, Ortadoğu, Verlag, Oberhausen.
- TEKELİ, İ. (2008). *Göç ve ötesi*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

- TEKİN YILMAZ, T. (2005). *Göçün Kadın Yaşamı Üzerine Etkileri*. Van, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- THIEME, G., & Laux, H. D. (1996). Between integration and marginalisation: foreign population in the Ruhr conurbation. *EthniCity. Geographic perspectives on ethnic change in modern cities*, 123-164.
- MCKEOWN, A. (2004). Global Migration, 1846-1940. *Journal of World History*, 155-189.
- TUNÇ, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- TUZCU, A. & Ilgaz A. (2015), Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, ; 7(1), 56-67.
- Türkiye'deki Suriyeli Sayısı. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Sayısı 01.02.2018 tarihinde <http://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alınmıştır.
- TYLOR, E. B. (1871). *Primitive Culture Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion Language, Art, and Custom*, London: John Murray
- WRAGG, E. C., (1994). Conducting and analysing interviewies. N. Bennett, R. Glatter, R. Levacic (Edt.). *Imporoving educational management through research and consultancy* (s:267-282). The Open University.
- Yabancılar Uluslararası Kanun, (2013). *Geçici koruma yönetmeliği*. 20. 03. 2018 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- YILDIRIM, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILDIZ, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 141-169.
- YILMAZ, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.
- YOLCUOĞLU, İ., Bireylerle Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet, İstanbul: Nar Yayınevi, 2014
- YÜKSEKER, D. (2012). Kürtlerin Yerinden Edilmesi ve Sosyal Dışlanma: 1990'lardaki Zorla Göçün Sonuçları. S. G. Ihlamur-Öner & N. A. Ş. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, (s. 233-262). İletişim Yayınları: İstanbul.

EK 1: GÖRÜŞMECİ ONAY FORMU

Değerli Katılımcı

Bu form “Göç Eden Kadınların Aile İçi Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimlerini” incelemek amacıyla Üsküdar Üniversitesi Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı'nda sürdürülen bir yüksek lisans tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur. Sorulara vereceğiniz cevaplar gizli tutularak, araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Bu bilimsel araştırmaya göstereceğiniz ilgi ve yardımdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Daha fazla bilgi için aşağıdaki mail adresleri ile iletişime geçebilirsiniz:

Araştırmacı : Mualla ÖZCAN muallaozcan@medipol.edu.tr

Tez Danışmanı : Abdullah KARATAY abdullahkaratay@gmail.com

Bu çalışmaya tamamen kendi isteğimle katılıyorum ve dilediğim zaman bırakabileceğimi farkındayım. Bilimsel çalışmalar için verdiğim bilgilerin kullanımı için rıza gösteriyorum.

Onaylıyorum

EK 2: ETİK KURUL RAPORU

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/715

25/06/2018

Doç.Dr.Abdullah KARATAY
(Mualla ÖZCAN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 23/06/2018 tarihinde yapılan 07 No.lu toplantısında “Göç Eden Kadınların Aile Geçim Stratejilerindeki Rol Değişimleri: İstanbul’da Yaşayan Suriyeliler Örneği” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurul Başkanı

EK 3: GÖRÜŞME SORULARI

1.BÖLÜM DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Yaşınız :
2. Medeni Durumunuz :
3. Eğitim Düzeyiniz :

2. BÖLÜM MESLEK VE GELİR GETİRİCİ FAALİYETLERE YÖNELİK BİLGİLER

4. Düzenli olarak bir işte çalışmakta mısınız?

- Evet
- Hayır

5. Suriye'deki Mesleğiniz:

6. Türkiye'deki Mesleğiniz:

7. Ortalama aylık kişisel kazancınız nedir?

- 0-1404
- 1405-2000
- 2000-2500
- 2500 ve üzeri

8. Aylık gelir düzeyinize yönelik algınızı aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

- Düşük
- Orta
- Yüksek

9. Çalışma koşullarınızı dikkate aldığınızda elde ettiğiniz kazancınızı aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

- Hak ettiğim ücreti aldığımı düşünmüyorum.
- Hak ettiğim ücretten daha az aldığımı düşünüyorum.
- Hak ettiğim ücretten daha fazlasını aldığımı düşünüyorum.

3. BÖLÜM AİLE GEÇİM STRATEJİSİ VE ROL DEĞİŞİMİ

10. Suriye'deki aile geçim stratejilerine yönelik rollerinizi dikkate aldığınızda, bir değişim yaşadınız söylebilir mi?

- Evet
 Hayır

11. Şuana kadar hangi gelir getirici (işleri) faaliyetler kullandınız (ana ve ekstra faaliyetler)? (sosyal destekler, akraba yardımları, gündelik veya sürekli olan iş grupları vb.) Neden bu faaliyetleri (işleri) tercih ettiniz? (avantajları ve dezavantajları) Bu işleri bulmada hangi kanalları kullandınız? (ör: eş-dost yardımıyla, internet yardımıyla vs.)

12. Göç etmeden önceki durumunuzu dikkate aldığınızda aile içi geçim stratejilerine yönelik rollerinizde bir değişim yaşandığınızı düşünüyor musunuz? Bu duruma yönelik örnekler verebilir misiniz? (gelir getirici faaliyetlerdeki değişiklikler açısından)

13. Kadın birey olarak çalışma hayatında üstlendiğiniz rolleri dikkate aldığınızda hangi değişimlerin yaşandığını söyleyebilirsiniz? (evde, iş yerindeki vb.)

14. İşinizden memnun musunuz? Sizi memnun eden veya memnun etmeyen durumlar nelerdir?

15. Göç etmeden önce herhangi bir yerde çalışıyor muydunuz? Eski işiniz ile yeni işinizi kıyaslayınız. (avantajı ve dezavantajları)

16. Çocuklarınızla n) e tür aktiviteler yapmaktan hoşlanırsınız
17. Suriye’de boş vakitlerde neler yapıyordunuz?
18. Eşinizle baş başa vakit geçiriyor musunuz?
19. Burada nasıl değişimler yaşadınız?
20. Burada yaşadığınız en büyük zorluklar neler?
21. Çevrenizdekilerin size karşı yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?
22. Suriye’ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

EK 4 ÖZGEÇMİŞ

- 2008 - 2013** Marmara Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İngilizce Sosyoloji
- 2015 -** Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Yüksek Lisans
- 2015 -** Medipol Üniversitesi, Öğretim Görevlisi

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum

Medipol Üniversitesi

E-Posta

muallaozcan@medipol.edu.tr